

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 45.

Lördagen den 25 juli.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Stenberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 258, om ersättning till vissa försäljare av brännvin samt vin och öl i anledning av införandet av förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker.

Nämnda proposition bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner och hänvisades därvid till statsutskottet propositionen, nr 257, angående förvaltningen av den i 11 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring omförmälda fond samt angående disponerande av anslag för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

Remiss av en proposition.

Vid föredragning härpå av propositionen, nr 242, med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m. begärdes ordet av

Herr Eriksson i Grängesberg, som yttrade: Herr talman! När nykterhetskommittén blev färdig med sitt arbete, var jag och jag tänker kommitténs samtliga medlemmar medvetna om, att det skulle bli mycket skarp kritik från myndigheternas sida över kommitténs förslag. För min del hade jag mycket ringa förhoppning om, att någon myndighet skulle finna, att förslaget hade någon större räckvidd. Men jag får verkligen säga, att min pessimistiska tro blivit över hövan uppfylld. Man får väl sällan i uttalanden över ett kommittéförslag se en sådan brist på social förståelse, som man kan säga, att de hörda myndigheterna här hava visat. Det förvånar mig icke alls, att en del av de äldre landshövdingarna och landssekreterarna med flera, som äro benhårt byråkratiska och konservativa till sin läggning, för sin del icke förstå de sociala strävandena, och

Remiss av en
proposition.

(Forts.)

jag tycker för min del, att det är att slösa för mycket med arbetskraft, att dessa myndigheter skola yttra sig, när det gäller social lagstiftning. Jag kan emellertid icke hjälpa, att jag blev synnerligen illa berörd på en punkt, där jag icke väntat något dylikt, och det gäller socialstyrelsens utlåtande. Jag hade i alla fall trott, att socialstyrelsen, där det sitter ungt folk, som särskilt hava att vakta över de sociala synpunkterna och de sociala strävandena i vårt land, skulle bättre förstå den andeström, som går igenom förslaget, än vad den gjort.

I alla fall är det mot denna bakgrund, som man har att se Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t har naturligtvis vid läsningen av dessa myndigheters yttranden fått sin blick färgad, om den icke förut varit det, och i senare fallet blivit i hög grad styrkt i sin uppfattning.

Jag skall nu be att få litet grand yttra mig om Kungl. Maj:ts förslag.

Det är en synnerligen beklämmande känsla man får av förslaget, när man först läser det. Herr talman! Jag kan icke hjälpa, att jag, när jag i går kväll läste förslaget, kom att påminna mig ett uttryck av en av de gamla patriarkerna: »rösten är Jakobs, men händerna äro Esaus». Jag kan icke hjälpa, att jag fick intrycket ytterligare bekräftat, när jag i morse läste Stockholmspressens första mottagande av förslaget. Såvitt jag kunde finna, var det endast en tidning, storkapitalets och jobbarernas organ, Svenska Dagbladet, som helt tog förslaget i försvar och ansåg, att det borde kunna läggas till grund för en lagstiftning. Annars ställa sig samtliga organ reserverade eller vilja icke göra några uttalanden, och det, tycker jag, bestyrker, att min första känsla i går kväll icke var så galen.

Det synes mig märkvärdigt, att Kungl. Maj:t här har tagit nykterhetskommitténs förslag till formen men samvetsgrant mönstrat ut allt, som kan giva förslaget anda och liv. Det som effektivt skulle verka till nykterhetens befrämjande, det har man framför allt mönstrat ut. Det är åtminstone min uppfattning.

Först och främst har frågan om det lokala vetot, d. v. s., att genom folkomröstning kunna bestämma, huruvida rusdrycker skola förbjudas inom en kommun eller icke, alldeles mönstrats bort, och jag förstår, att bakom detta kan det ligga politiska motiv. Detta antydes också av föredragande departementschefen, då han säger, att meningarna därom äro delade och att han därför icke vill taga upp denna tvistefråga. Det är i alla fall ytterst egendomligt, att ett krav, som blivit framfört i svenska riksdagen för 20 år sedan, och som andra kammaren fyra gånger uttalat sig för med överväldigande majoritet, nu icke skulle vara moget att förverkligas. Jag kan över huvud taget icke förstå, hur man kan tänka sig, att man skall kunna få en genomgripande nykterhetsreform genomförd i vårt land, utan att det lokala vetot blir den grund, på vilken man bygger.

Jag vill nu icke yttra mig vidare om lokala vetot, utan vill ingå på förslaget i övrigt. När man nu har utlämnat det lokala vetot, kunde man ju tänka sig, att man i övrigt tagit försäljningsreformen med dess olika bestämmelser, möjligen med uteslutande av en eller annan detaljbestämmelse, som kunde synas vara tryckande. Så har man emellertid icke gjort. Först och främst har Kungl. Maj:t föreslagit, att maltdrycker med en alkoholhalt av 3,6 volymprocent skulle jämnställas med svagdricka, d. v. s. att den frihet, som nu finnes att försälja svagdricka — blott en enkel anmälan till länsman på landet och i övrigt vanliga handelsrättigheter — även skulle gälla för drycker av pilsnerdrickans kvalitet.

Nu kan man fråga sig, om dessa drycker verkligen ur nykterhetssynpunkt äro så farliga. Men då skall jag blott be att få påpeka, i vilka länder dessa drycker äro förhärskande. Tager man t. ex. Österrike-Ungern, så visar det sig, att konsumtionen av de drycker, som närmast motsvara pilsnerdrickan, uppgår till hälften av hela ölkonsumtionen i detta ölkonsumerande land, och om jag tager Böhmen, som är ett av Europas mest öldruckande länder, så uppgår konsumtionen av dylika drycker där till 70 procent av den totala ölkonsumtionen. Där är det alltså endast 30 procent av det konsumerade ölet, som ligger över den nämnda alkoholgränsen. Här vill man nu släppa lös dessa drycker, som till stor del motsvara Tysklands öl, åtminstone Böhmens och Österrikes. — I Wien uppgår konsumtionen av dylika drycker ända till 81 procent av hela maltdryckskonsumtionen. — Nu skulle man kunda invända, att dessa tyska drycker dock hava en halv procent högre extrakthalt än pilsnerdricka, men det har mycket liten betydelse, ty det gör blott en skillnad av en eller par tiondels procents alkoholstyrka.

Nu har i alla fall den föredragande departementschefen pekat på, att han har ett gott stöd för sin uppfattning i professor Thunbergs utredning. Men jag får säga, att jag läst professor Thunbergs utredning på ett helt annat sätt. Han har i starka ordalag betonat svårigheten och olämpligheten att frigiva dessa drycker. Han har endast föreslagit, att dessa drycker skola försäljas såsom måltidsdrycker, att de sålunda skulle i samband med måltid utskänkas till spisande gäster. Jag går så långt, att jag säger, att kunde ölets användning begränsas, så att det endast utskänktes till spisande gäster, då skulle jag kunna vara med om att lämna större frihet även för öl ty det är ett faktum, att ingen person blir berusad av, att han dricker två flaskor öl till maten. Men det är icke därför, som vi vilja bekämpa öldruckningen, utan därför, att ölet njutes i väldiga mängder i berusningsändamål. Nu vill alltså professor Thunberg att de lättare maltdryckerna skola frigivas såsom måltidsdrycker, men han anser det olämpligt, att de skola helt frigivas såsom svagdricka. Det är emellertid detta senare, som regeringen här har gjort, medan professor Thunberg bestämt uttalat sig

Remiss av en proposition.

(Forts.)

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

däremot. Nu har han i alla fall gjort ett experiment nere i Lund. Jag har icke fullt reda på, hur det gick till. Han lär emellertid hava tagit upp några personer, som under en timmes tid fått dricka så mycket öl av 3,6 procents alkoholhalt, de kunnat. Ingen av dem blev dock märkbart berusad. Ja, när man kan övertyga regeringen om lämpligheten av en reform bara genom att taga upp tre å fyra personer och giva dem öl, då tycker jag det är ganska lätt att övertyga regeringen. Professor Thunberg blev i alla fall för sin del icke övertygad, utan förklarade, att han icke kunde vara med om en sådan utsträckning, som regeringen nu föreslagit. Jag har den bestämda uppfattningen, att det är farligt att frigiva dessa drycker, men jag medger, att om man kunde förmå bryggarna att brygga en maltdryck av lägre alkoholhalt än den nu vanliga, vore detta en god nykterhetsreform. Men att frigiva sådana drycker som pilsnerdricka o. d. och likställa dem med svagdricka, det är en anti-nykterhetsåtgärd. Det är min bestämda mening.

Ser jag på förslaget i övrigt, så finner jag det mycket egendomligt, att man däri accepterat de individuella bestämmelserna, men beskurit dem så, att de få en mycket liten praktisk betydelse. De organiserade nykterhetsvännerna i Sverige hava ställt sig mycket tveksamma emot dessa individuella bestämmelser, och jag har som medlem av nykterhetskommittén också varit mycket tveksam, om man skulle acceptera dessa bestämmelser eller icke, om de voro lämpliga och kunde medföra någon praktisk nykterhetseffekt. Till sist blev jag dock övertygad om att de voro lämpliga, och man kan säga, att Sveriges nykterhetsfolk med några få undantag nu har samma mening. Men då skall man konsekvent genomföra dessa bestämmelser, såsom kommittén tänkt sig och icke såsom Kungl. Maj:t nu föreslår. Jag har den bestämda uppfattningen, att dessa restriktioner, tillämpade i Stockholm, Göteborg och några andra större städer, hava praktisk betydelse endast för en kort övergångstid. Men varför icke längre? Jo, därför att de, som förut berusat sig genom att hemköpa brännvin, sedan komma, så snart de märka, att detta går an, att övergå till att i berusningshänseende skaffa hem öl och vin. Enligt kommitténs förmenande skola dessa individuella bestämmelser tillämpas för alla dessa drycker, om någon nykterhetseffekt skall uppnås. Det är väl icke meningen att säga till en person: Ni får icke hemköpa en liter brännvin, men gärna 10 liter öl. Det blir farligt i alla avseenden och har, när några år gått, ingen effekt, eller åtminstone en mycket ringa.

Nu har Kungl. Maj:t tänkt sig, att dessa individuella bestämmelser skulle tillämpas enbart för spritdrycker, medan öl och vin i fortsättningen skulle få försäljas utan dessa individuella restriktioner. Jag kan för min del icke förstå annat, än att det är att giva en gest åt dessa individuella bestämmelser, att stadsfästa den reform, som införts i Stockholm och Göte-

borg, men som dess upphovsmän själva anse icke kunna åstadkomma något större resultat. De hava nämligen den uppfattningen, att dessa individuella bestämmelser icke hava någon större betydelse förrän man får in öl och vin under desamma. Om vi nu antaga, att Kungl. Maj:ts förslag blir lag, vad inträffar då? Jo, i de städer, där systembolag finnas, kan en vanedrinkare avstängas från att hemköpa spritdrycker, men han kan gå in i vilken butik eller vilket kafé som helst och köpa maltdrycker av 3,6 procents alkoholhalt, d. v. s. pilsnerdricka, och han får dessutom hemköpa öl och vin, och kan han icke köpa öl och vin i den stad, där han bor, kan han importera, så mycket han vill, från andra länder.

Detta kan icke bli någon vidare nykterhetseffekt. Kommittén har föreslagit individuella bestämmelser att gälla för alla drycker, och det tror jag är den enda möjligheten, för att dessa bestämmelser skola kunna få någon effekt i längden. Nu har Kungl. Maj:t tänkt sig, att importrätten skall vara fri, vad beträffar öl och vin, så att vem som helst skall få importera vin och öl från främmande land utan individuella inskränkningar. Detta betyder, att alla personer, som bo i södra Sverige, om de avstängas från att få hemköpa spritdrycker, komma att rekvirera från Köpenhamn ett slags dryck, som har vinets namn, men spritdryckens karaktär och egentligen blott är en blandning av sprit, socker och vatten. Det är det hela man vinner på denna sak. Visserligen blir det litet dyrare, när man får betala tull, men för den, som är begiven på spritdrycker, och vill ha sig en florshuva, spelar nog icke en 50-öring så stor roll. Det är, som gubben sade: brännvinet blir aldrig för dyrt.

Vidare har icke regeringen kunnat vara med om kommitténs förslag till inskränkning i transporträtten. För oss på landet skulle det därför bliva samma olidliga förhållanden som nu, ehuru vi på vidsträckta områden icke hava några krogar, är varje järnvägsstation ett krognäste. Kommittén har velat gå åtminstone en medelväg, så att man skulle få inskränkningar ifråga om spritdryckers transport, men regeringen vill, att det skall vara fri transporträtt av såväl spritdrycker som öl och vin. Att regeringen skulle taga med en sådan bestämmelse som den om maximum för inköp av spritvaror, kunde ju anses för optimistiskt att tro, när man ser, hur regeringen farit fram på de punkter, jag kritiserat.

Detta är de mest grava anmärkningar, man kan göra ifråga om utminuteringsen, och jag tycker, att de kunna räcka bra till. Ifråga om utskänkningsen har Kungl. Maj:t i sitt förslag bibehållit dessa s. k. badortsrättigheter, d. v. s. att konungens befallningshavande mot kommunalstämmas avstyrkande kan besluta, att det skall vara öl- och vinutskänkning vid badorter. Jag medgiver, att dessa rättigheter kanske icke vid alla tillfällen äro så farliga ur nykterhetssynpunkt; om den saken kan man emellertid diskutera. Men det är andra föränd-

*Remiss av en
proposition.
(Forts.)*

Remiss av en proposition. ringar av kommitténs förslag, som jag finner mycket mera farliga.

(Forts.)

Först och främst har man icke tagit upp kommitténs förslag om begränsning av den enskildes vinst vid överlåtna rättigheter. Som nu skola bolagen i fortsättningen äga att överlåta rättigheter, så att de stora restaurangerna skola erhålla sådana liksom nu. Kommittén har också varit med om detta, men kommittén har velat begränsa deras vinst successivt, så att man om några år skulle komma därhän, att en sådan restaurang icke skulle hava någon större vinst av rusdrycksförsäljningen. Det har icke Kungl. Maj:t velat acceptera, utan vinsten vid de överlåtna rättigheterna skall fortfarande bliva lika obegränsad som nu. Jag kan icke förstå annat, än att det är synnerligen starka skäl, som tala för en begränsning av vinsten, och den som är de nya individuella försäljningsbestämmelsernas fader, doktor Ivan Bratt i Stockholm, har mest talat för att den enskilda vinsten borde begränsas. När man nu har tagit hans förslag och gjort det till det centrala i lagförslaget, borde man också på denna punkt hava följt hans förslag. Jag vet visserligen, att han inom kommittén icke velat gå så långt som kommittémajoriteten, men han har redan här i Stockholm börjat tillämpa dessa bestämmelser, och således kan man icke taga hans i någon mån avvikande mening i kommittén till intäkt för den åsikt, som förts fram i Kungl. Maj:ts förslag.

Här förekomma även andra synnerligen betänkliga förändringar. Kommittén har föreslagit, att när en utskänkningsrättighet överlåtes, skall den, som fått denna rättighet, vara skyldig inköpa alla rusdrycker från det bolag, som överlåtit rättigheten. Detta är i den nuvarande lagstiftningen gällande med avseende på spritdrycker, men kommittén har velat utsträcka det även till vin och öl. Nu medgiver jag villigt, att när man som regeringen vill, att vinhandlarna skola få fortsätta sin verksamhet under många år, kan det vara svårt att föreskriva detta beträffande vin, men det är icke svårt att föreskriva det beträffande öl. Och det finnes ingen tänkbar möjlighet att få någon effektiv kontroll över ett ölkafé, med mindre man på något sätt kan kontrollera dess inköp. Att sätta till uppsyningsmän eller söka på annat sätt taga reda på, hur ett sådant kafé sköter sin ölförsäljning har ingen större effekt, om man icke kan få reda på den källa, varifrån ölet kommer. Men kan man dag efter dag följa detta kafés verksamhet och se, hur mycket det köpes den dagen och den dagen, kan man avgöra, om detta kafé illojalt eller lojalt följer de bestämmelser och villkor, som lagen eller de rättighetsbeviljande myndigheterna uppställer.

Man kunde nu säga, att varje bolag kan uppställa dessa villkor vid överlåtelse av rättigheterna. Ja väl, men nu är det så, att en del bolag komma i fortsättningen såsom hittills att hava mycket ringa nykterhetsintresse. På en del orter i vårt land blir nog i framtiden nykterhetsintresset hos de kommunalt röst-

berättigade, som enligt Kungl. Maj:ts förslag bestämma över dessa ting, icke så stort, och då kan man icke tänka sig, att dessa bolag av egen drift komma att genomföra dylika bestämmelser. Nog kommer det troligen att ske i Stockholm och kanske i några andra städer, men det hade varit önskvärt, och kommittén har ansett synnerligen viktigt, att dessa bestämmelser fått lags natur, så att över hela landet det varit en tvingande nödvändighet för vederbörande rättighetsinnehavare att inköpa malt-drycker hos det bolag, av vilket han fått rättigheten på sig över-låten.

Remiss av en proposition.
(Forts.)

Jag har härmed velat antyda de mest framträdande avvikelserna från kommitténs förslag, och jag tror, att de, som se på saken ungefär som jag, måste säga sig, att när man summerar tillsammans dessa punkter, som jag här påpekat, finnes fullständigt skäl för mitt i början uttalade omdöme, att Kungl. Maj:t tagit kommitténs förslag till formen men uteslutit det i realiteten bärande, nykterhetsbefrämjandet i kommitténs förslag. Föredragande departementschefen har haft en annan mening. Han har sagt, att han tror, att detta lagförslag skall hava större nykterhetseffekt än kommitténs förslag.

I detta lagförslag har man icke tänkt sig att något skall åtgöras snart, utan lagen skall träda i kraft först efter sex år, 1921, dock icke ens då i sin helhet, utan för vinhandlarnas del ej förr än 1939, alltså efter 25 år. Sålunda har man i lagförslaget lagt in, att vinhandlarna skola upphöra med sin handel men lämnat dem en övergångstid på 25 år. När 25 år gått, är det ett mycket litet fåtal av er, mina herrar, som äro i livet, kanske icke heller jag är det, ehuru jag är ganska ung. Således får kanske ingen av oss se verkningarna av detta lagförslag. Jag är förbudsman. Jag tror, att om 25 år, hava vi förbudet genomfört, och då inbjudas vi här av Kungl. Maj:t att besluta att låta vinhandeln bestå i 25 år, så att vinhandlarna skola få fortsätta sin verksamhet sedan förbudet inträtt. När man kommit med ett sådant förslag, som icke har större genomgripande nykterhetseffekt, då är det minsta man kan begära, att det skall träda i kraft enligt kommitténs förslag 1917. Nu skall man dröja först 6 år och sedan i visst avseende ytterligare 19.

Det är för mig fullständigt omöjligt att kunna inse, att det förslag, som här föreligger, kan läggas till grund för en lagstiftning i förevarande ämne, men jag förstår, varför såväl Kungl. Maj:t som departementschefen kommit till denna ståndpunkt. I denna fråga är det nämligen väldiga krafter, som strida mot varandra. Två intressen stå emot varandra: å ena sidan är det en del medborgare i samhället, som finna, att det är lätt att förtjäna penningar på alkoholförsäljning, och de vilja naturligtvis göra allt för att hindra reformen. Vidare ställa sig på deras sida medborgare, som ovillkorligen vilja använda rusdrycker och icke kunna i dem se den fara, som andra se. Emot dessa intressen står ett annat intresse, och det är undanröjandet av den

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

stora nöd och lidande, som rusdryckerna åstadkomma i vårt samhälle. Det är alla dessa tusende hustrurs och deras barns lidande och jämmer, som står på den andra sidan, och jag får för min del säga, att det är en verkligt fosterländsk gärning att ställa sig på den sidan, som vill avtvå tårarna från de många små. Men jag förstår också, varför den andra vågskålen tynges ned. Jag kan icke hjälpa, att jag har den bestämda känslan, att de mot rusdrycksreformen återhållande krafterna hava fått för fritt spelrum i den kungliga propositionen. Men jag har också den uppfattningen, att när det gäller att taga upp kampen mot rusdryckerna på allvar i Sverige, då komma just dessa verkligt samhällsbevarande krafter, som jag här pekat på, när det gäller att taga bort nöden från de tusende hemmen, att bliva de segerande, och därför är jag icke så ledsen över Kungl. Maj:ts förslag.

Jag talar icke å något partis vägnar, icke heller å nykterhetskommitténs vägnar, utan endast å egna vägnar. Mitt totalintryck av förslaget är, att det omöjligt kan läggas till grund för en lagstiftning. Man kan icke reflektera på att något sådant skall gå igenom. När Sveriges nykterhetsfolk i 30 år kämpat för en radikal nykterhetslagstiftning, skall man icke bjuda stenar i stället för bröd, men detta är att bjuda stenar i stället för bröd. Sveriges nykterhetsfolk vill icke hava blott en ny form utan realiteter. Det vill hava en lagstiftning, som verkligen ändrar förhållandena, icke blott i paragrafhänseende utan i levande livet.

Häruti instämde herrar *Sävström, Hage, Lindström, Stenudd, Hansson, Tysk, Lindqvist* i Kosta, *Johansson* i Uppmälby, *Bärg* i Katrineholm, *Sjögren, Berg* i Munkfors, *Hedström, Nordström, Flognfält, Törnqvist, Andersson* i Milsmaden, *Hagman, Borg, O. Nilsson* i Örebro, *Molin* i Dombäcksmark, *Helger* och *Uddenberg*.

Härpå anförde:

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Med spänning har man icke blott inom riksdagen utan inom vida kretsar av vårt folk väntat på det förslag till förordning angående försäljning av alkoholfhaltiga drycker, som nu ligger på kammarrens bord. Lika stor som spänningen har varit, lika stor är nu missräkningen.

Det finnes, såvitt jag förstår, ingen anledning att förneka, att det hos regeringen och i främsta rummet hos herr finansministern funnits god vilja att med detta förslag taga ett stort steg till bekämpande av alkoholfaran. Det finnes icke heller skäl att neka sitt erkännande åt det intensiva arbete, som nu i dessa varma sommandagar nedlagts på förslaget. Det finns ej heller anledning för nykterhetskommitténs medlemmar eller and-

ra nykterhetsvänner att särskilt taga illa upp, att nykterhetskommitténs förslag blivit så föga beaktat i det kungl. förslaget. Det är icke den omständigheten att nykterhetskommitténs förslag blivit övergivet i så *många* punkter, som vällar misstråkningen, utan det är, att kommitténs förslag övergivits i så *väsentliga* punkter. Och just i de punkter, där bakom kommitténs förslag funnits mycket tungt vägande saksål och en mycket stark folkmening.

Remiss av en proposition.
(Forts.)

Det har nog för dem, som intressera sig för denna fråga, stått ganska klart, att detta förslag skulle komma att innehålla en eller annan mera allmänt verkande modifikation i de restriktioner, som kommittén föreslagit. Det har härvid legat nära till hands att särskilt tänka på en höjning av alkoholgränsen för de drycker, vilkas försäljning detta förslag avser. Man har sålunda tänkt sig, att de s. k. lagrade drickorna skulle kunna befrias från en del av de stränga bestämmelser, som skulle gälla för ölet. Men man har ingalunda föreställt sig, att dessa lagrade drickor skulle bli fullkomligt likställda med svagdricka, att försäljningen av desamma alltså skulle frigivas. Skälet härför har angivits av finansministerns sakkunnige rådgivare, professor Thunberg, som säger, att dessa dricker »äro fullt oskyldiga, då de endast förtäras såsom måltidsdryck, under det att de, ymnigt konsumerade, utan dylik begränsning kunde tänkas göra ett väsentligt avbräck på folknykterheten». Och därför har denna av finansministern tillkallade sakkunnige, som ägnat mycket arbete just åt detta spörsmål, föreslagit, att dessa dricker skulle få fritt försäljas endast då de tillhandahållas i samband med matservering, men eljest velat underkasta handelen med desamma restriktioner liknande dem som nu gälla i fråga om ölförsäljning. Detta den sakkunnige rådgivarens råd har emellertid herr finansministern icke funnit sig kunna följa, såvitt jag kan se, huvudsakligen därför att det skulle bli krångligt med så många olika slags bestämmelser. Jag finner det vara i hög grad att beklaga att herr finansministern på denna avgörande punkt tagit avstånd från professor Thunberg; och jag kan i det avseendet instämma med den föregående ärade talaren.

För övrigt vill jag ingalunda vid detta tillfälle ingå på någon detaljgranskning av hela förslaget. Jag vill endast tillåta mig att helt allmänt uttala min förvåning över att herr finansministern så omsorgsfullt och så genomgående trubbat av alla de av nykterhetskommittén föreslagna bestämmelser, som rikta sin spets mot själva rusdrycksseden. Det lär icke kunna bestridas, att det är mycket starka skäl, som tala för den meningen, att denna sed, även där den framträder i anständiga former, ändå väsentligen bär ansvaret för alkoholismen och de många missbruken. Är man så försynt, när det gäller att lagstifta på detta område, att man icke vill komma åt seden, då är det i det närmaste omöjligt att effektivt träffa missbruken och alkoholismen.

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

Det mest betänkliga avsteget ifrån kommitténs förslag är naturligtvis uteslutningen av det lokala vetot. Herr finansministern har i det avseendet pekat på att kommitténs förslag härutinnan har mött så många gensagor ifrån de hörda myndigheterna. Dessa ha invänt för det första att »det lokala vetot innebure en ny form för fattande av beslut i kommunala angelägenheter med tillämpande av den lika rösträtten, utan att särskilda skäl kunde påvisas, varför här mera än på andra områden en avvikelse mot den eljest vid omröstning i kommunala frågor tillämpliga ordningen vore påkallad». Vidare har man sagt: »Något behov av en sålunda anordnad form för omröstning kunde ej anses förefinnas, då de myndigheter, som handhade rättighetsupplåtelse, redan nu i tillräcklig grad tillgodosåge nykterhetsintresset.» Vidare har man sagt: »Resultatet av en sådan omröstning kunde med skäl befaras icke bliva ett uttryck för ett lugnt övervägande, utan komma till stånd efter häftig agitation.» Vidare: »det lokala förbudet träffade huvudsakligen bruket, och dess nykterhetseffekt i avseende å missbruket vore av tvivelaktigt värde. Och slutligen kunde av detsamma följa överskådliga konsekvenser av ekonomisk art, som vore betänkliga.»

Jag skall be att något litet få inlåta mig på dessa invändningar, vilka herr finansministern visserligen icke utan vidare förklarar sig godkänna, men för vilka han — så att säga — böjt sig. Det förhåller sig nog icke så att det icke framlagts skäl för den avvikelse ifrån den eljest brukliga ordningen för kommunala besluts fattande, som lokalt-veto-institutionen innebär, utan i kommitténs betänkande hava dessa skäl ganska utförligt framlagts. De kunna helt kort sammanfattas så, att frågor rörande upplåtelse av rättigheten att försälja alkoholhaltiga drycker i en kommun berörande enskilda medlemmarnas personliga intressen på ett helt annat och närmare sätt än andra kommunala frågor, och det är därför befogat att på denna punkt göra ett avsteg ifrån eljest tillämpad ordning för fattande av kommunala beslut.

Att något behov av en sålunda ändrad ordning icke skulle föreligga, skulle bero därpå, att de myndigheter, som nu ha hand om beviljandet av dylika rättigheter, skött sitt uppdrag mycket bra. De tillgodoser redan nu nykterhetsintresset alldeles tillräckligt, säges det. Med anledning härav skall jag be att få fråga, vilka det är, som givit myndigheterna detta vackra betyg. Jo, så vitt jag förstår, huvudsakligen dessa myndigheter själva. Och den utomstående allmänheten kan i avseende på det betyget säga, att det säkerligen är mycket välförtjänt i en del fall, men lika säkert icke välförtjänt i andra fall. Till stöd för detta påstående kan jag till en början åberopa, att det icke är så alldeles ovanligt, att länsstyrelsernas beslut om upplåtelse av dylika rättigheter korrigeras av Kungl. Maj:t.

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

Ännu vanligare torde det vara, att en länsstyrelse medgiver upplåtelse av en rättighet, emot vilken det yppats — och även till länsstyrelsens kännedom kommit — en mycket allmän och stark nykterhetsopinion bland folket. För övrigt vill jag icke säga något ont om de länsstyrelser, som i detta hänseende kanske icke fullt göra skäl för det vackra betyg som de fått av de hårda ämbetsmän, som leva i residensstaden högt över folket, icke ha lika stark kännning och erfarenhet av alla de olägenheter och olyckor, som ofta följa med dessa rättigheters upplåtande, men vilka olägenheter och olyckor äro kännbara nog för drinkarnes hustrur och barn. Det är icke så märkvärdigt, att icke myndigheterna alltid på samma sätt som folket känna vad det innebär att släppa lös dessa krafter.

Så har det talats om att det lokala vetot icke vore lämpligt att införa, därför att det då kunde befaras, att besluten icke komme att fattas efter lugnt övervägande utan komme till stånd efter en häftig agitation. För min del vill jag instämma med de myndigheter, som säga, att en häftig agitation alldeles icke är önskvärd vare sig agitationen nu gäller den ena saken eller den andra. Det är bra, om man kan avstyra sådant. Å andra sidan tror jag dock, att det är att gå för långt om man alldeles fördömer agitationen i och för sig, även om det gäller en god sak. Jag antar, att herr finansministern, om han nu vore närvarande, skulle medgiva, att t. ex. agitation för ett starkt försvar icke är förkastlig. Och på samma sätt vågar jag hålla före att agitationen för nykterheten icke heller, är förkastlig, när den icke överskrider anständiga former.

Att det lokala vetots nykterhetseffekt i avseende å missbruket skulle vara av tveivelaktigt värde, är en uppgift, vars riktighet jag vågar bestrida. Från många vederhäftiga håll, och även från håll, där man icke är så synnerligen nykterhetsintresserad, har det givits många vittnesbörd om att det lokala vetot i land, där det tillämpas, verkligen har en mycket kraftig nykterhetseffekt. Jag skall icke pina kammaren med att läsa upp många och långa citat, men några rader ur ett par citat kan jag icke neka mig nöjet att föredraga. Jag skall då först be att få åberopa ett uttalande av två kända engelska skriftställare Rowntree och Sherwell, bägge principiella motståndare till förbudet. Det lyder så: »Upp till gränsen för sin naturliga verkningsförmåga måste experimentet med »local option» i Amerika betraktas såsom en avgjord framgång.» Det engelska utrikesdepartementet yttrar i en 1907 till parlamentet avgiven rapport om rusdrycksförsäljningen i Förenta Staterna bland annat: »Om rusdryckslagstiftningens ändamål är att åstadkomma en minskning i superiet, så kan man säga, att local option av de system, som äro gällande, åstadkommer verkligt förbud över det största möjliga område med minsta möjliga friktion.» En finne, D. Schauman, som 1907 avgav en berättelse över en stu-

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

dieresa i Amerika, bekostad av bränneriägare och spritfabrikanter i Finland, säger om lokala vetot bland annat, »att lokala vetot icke visar sig framgångsrikt i de större städerna men visat sig ganska effektivt i de små städerna och på landsbygden». Och allra sist ber jag att få återropa ett yttrande som förekommit i den amerikanska bryggaretidningen »Bar and Buffet», där det säges: »Det lokala vetot är måhända de viktigaste symptom av nykterhetsrörelsen. Rättigheten för de röstande att inom vissa grevskap, stater eller kommuner rösta för eller emot krogssystemet är det mest dödliga hugg, som rusdryckshandeln någonsin erhållit.»

Jag tror, att dessa vittnesbörd åtminstone i någon mån böra uppväga det löst framkastade påståendet, att det lokala vetot skulle till sin nykterhetseffekt vara av tvivelaktigt värde. Och om det nu verkligen har nykterhetseffekt, torde man icke alltför mycket hänga upp sig, på den omständigheten, att det möjligen vid ett och annat tillfälle med tillämpning av liberala ersättningsbestämmelser till en början skulle föranleda kostnader.

Det förefaller mig, som om finansministern, när han ur sitt förslag fullständigt uteslutit det lokala vetot, har förbiset den kraftiga medverkan, som statsmakterna vid sitt bekämpande av alkoholismen kunna få av en lokal nykterhetsopinion, verkande inom det lokala vetots former. För mig står det klart, att folkets självtukt till nykterhet, organiserad enligt den allmänna folköröstningens bestämmelser, är en så viktig insats i det värv, som det gäller att befrämja med denna proposition, att man icke får lämna den ur räkningen.

Allra sist måste jag uttala min förvåning över den synnerliga betänksamhet och försiktighet, som tagit sig uttryck uti finansministerns övergångsbestämmelser. Såsom den föregående talaren framhållit, är meningen, att förslaget skulle i vissa delar träda i kraft den 1 januari 1921, men i andra delar åter först den 1 januari 1939. Det kan man då verkligen kalla att lagstifta för framtiden. Man får av dessa bestämmelser det intrycket att herr finansministern, när det gäller att bekämpa alkoholismen, anser, att huvudsaken är, såsom läkarne säga, att »expektera» att vänta och se hur det går, innan man gör någonting. Men bland de stora massor, som det närmast gäller här, är man nog icke hågad att expektera, utan där vill man handla. Och då man där får klart för sig, att det på ledande håll finnes en benägenhet för att vara passiv och låta saken ha sin gång, så är det nog att befara, att de strävanden vinna ökad fart, vilka vilja mana till åstadkommande av riksdagsbeslut om totalförbud nu omedelbart. För min del tror jag, att det icke är lyckligt att slå in på den vägen; det är icke den rätta politiken att nu söka mana fram ett förbudsbeslut så fort som möjligt, utan att avvakta, att mark för den saken är beredd. Jag tror icke, att förbudsbeslutet bör komma, förrän totalförbudet redan fak-

tiskt finnes i en öfvervägande, allmän opinion. Men det kan icke hindras, att en alltför långt gående betänksamhet och försiktighet på det ena hållet manar fram radikalism och fanatism på den andra sidan.

Det totalintryck man får vid den första genomläsningen av propositionen är, att herr finansministern underskattat styrkan av den folkopinion, som i våra dagar är vaken och som vill på detta fält uträtta något. Situationen är för övrigt nu icke olik den situation, som här i landet rådde vid 1853—54 års riksdag. Det var då husbehovsbränningen, som det gällde att ingripa mot. Dess landsfarlighet erkändes av alla. Konungen i trontalet erkände, att man måste inskrida mot denna folkfara, och regeringen föreslog även en del åtgärder. Men det var icke mycket värde med dem; de satte icke reformplogen nog djupt i marken. Och följden blev, att riksdagen tog saken i egen hand och löste frågan den gången till välsignelse för efterföljande släkten. Jag vet icke, om man vågar vänta, att riksdagen i år skall visa samma friska beslutsamhet.

Herr B o s s o n instämde häruti.

Herr H a m r i n: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med den sista ärade talaren, men jag skall dock tillåta mig att göra några generella uttalanden angående den föreliggande propositionen.

För den, som redan varit med att behandla de stora motioner, som vid årets riksdag blivt väckta och som grunda sig till huvudsaklig del på nykterhetskommitténs förslag, står det alldeles klart, att de inskränkningar eller modifikationer, som blivt gjorda med hänsyn till den föreliggande kungl. propositionen, äro av den beskaffenhet, att den effektivitet, som man velat viuna genom de motioner, som jag syftar på, blivt förminskad i högst betydlig grad. Men förhållandet är väl ändå så, att om man någonsin skulle kunna tänka på att genomföra en verkligt radikal nykterhetslagstiftning, så borde året 1914 vara det därtill mest lämpliga. Landet kräver av oss i år en uppoffring av såväl ekonomisk som personlig art. Man kräver uppoffringar, när det gäller vårt yttre försvar, och i det avseendet är jag för min del övertygad om att varje medborgare i landet är villig att göra sin insats. Då synes det mig också, som om det borde vara synnerligen lämpligt, att jämväl, när det gäller att skydda oss emot inre faror, använda samma riksdag att lösa den frågan.

Bakom de krav, som här framställas, står ju också en organiserad nykterhetshär bestående av omkring en halv miljon medlemmar, och utanför dess leder finnas hundra tusenden, som dela samma tanke. Vi kräva då av dem, som icke inse det betydelsefulla i att få till stånd en lagstiftning mot rusdryckshanteringen, vi kräva av dem offer, men icke av den beskaffenhet, varpå jag nyss syftade, utan blott att de skola avstå någon del av sina nöjen, avstå en liten del

Remiss av en proposition.
(Forts.)

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

av den lyx och det överflöd, vari de leva. Vi kräva, att de skola inränga sig under bestämmelser, som dock icke göra det omöjligt för dem att i huvudsak fortsätta att leva, som de hittills gjort. Det är det enda offer vi här kräva. Då synes det mig egendomligt, att man här söker komma fram med de gamla invändningar, som vi nykterhetsmän hört år efter år och årtionde efter årtionde framföras. Man talar om inskränkningar i den personliga friheten, och man anser det vara att gå för långt att göra på det sättet, som av nykterhetskommittén blivit föreslaget, men man vill icke se på de tusenden och åter tusenden i vårt land, som duka under på grund av den fria försäljning av rusdrycker, som ännu äger rum i vårt land.

Det synes mig alldeles naturligt, att man nu har att vänta en uppslutning från deras sida, som härutinnan icke vilja gå så långt. Men jag uttalar den förhoppningen, att riksdagens och landets nykterhetsvänner skola som en man sluta upp kring kungl. nykterhetskommitténs förslag och avvisa det förslag, som här blivit framlagt av regeringen. Jag vågar påstå, att man med avseende på denna proposition kan tillämpa ett uttryck, som en gång fälldes i denna kammare med hänsyftning på en annan reform, nämligen att det föreliggande förslaget utgör en tillflyktsort för dem, som vilja så litet som möjligt och ett räddningshem för dem, som intet vilja alls.

Herr Lindman: Herr talman! Vi känna oss väl alla starkt övertygade om önskvärdheten av en förnuftig lösning av nykterhetsfrågan. Frågan gäller då, hur man skall gå tillväga. Vi vilja alla målet, det är endast vägen, som skiljer oss åt.

Regeringen har nu föreslagit införande i lagstiftningen av stränga restriktioner och verksamma kontrollåtgärder vid köp av spritdrycker. Detta måste efter min bestämda uppfattning verka till undanröjande av missbruk. Det bör väl vara målet för vår strävan — mera än hindrande av det tillbörliga bruket, om jag så må säga — och det bör ske genom införande av effektiv kontroll av sådan art, att bestämmelserna bli verksamma och icke kunna kringgå.

Att utsträcka kontrollen och restriktionerna även till öl- och vinhandeln kan komma att visa sig behövt, och den kungl. propositionen ställer en sådan åtgärd i utsikt i mån av behov. Underlåtande av denna sistnämnda åtgärd ligger i den gräns, som drages mellan starkare och svagare maltdrycker. Genom den åtgärden kan bruket av de starkare maltdryckerna begränsas och minskas samt missbruket av dessa stävjas och förhindras. Men den åtgärden gör det också omöjligt att kunna tilgodose de nuvarande näringsidkarna samt deras medhjälpare och arbetare.

Då i den kungl. propositionen vidare föreslås en utvidgad bestämmanderätt för de kommunala myndigheterna — kommunalt veto — så bör detta leda till ett verksamt bekämpande av dryckenskapslasten. Vill man verkligen främja nykterheten, så bör man kunna vara med på det förslag, som här av Kungl. Maj:t blivit framlagt,

och vars verkningar efter min uppfattning säkerligen skola bliva mycket stora.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt att överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma nu avgivna yttrandena till bevillningsutskottet.

Remiss av en proposition.
(Forts.)

Härefter remitterades till jordbruksutskottet propositionen, nr 252, angående anslag till utförande av hydrografisk-biologiska undersökningar i Atlantiska oceanen.

§ 3.

Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 248, med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebådad framställning icke kommer att föreläggas riksdagen, som nu föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 4.

Härpå föredrogs för remiss till utskott herr *Lindhagens m. fl.* på kammarens bord liggande motion, nr 250, angående införande av republikanskt statskick; och hemställde herr talmannen därvid, att kammaren behagade finna, att motionen borde hänvisas till konstitutionsutskottet.

Remiss av en motion.

Därefter anförde:

Herr Lindman: Herr talman! För två år sedan väcktes en i huvudsak liknande motion som denna av herr Lindhagen och åtskilliga andra ledamöter av kammaren. Vid den remissdebatt, som förekom med anledning av talmannens då gjorda propositionsvägran, yttrade jag mig för att motionen icke skulle remitteras. Och jag får säga, att jag har sannerligen icke någon anledning att frångå den uppfattning, jag då hyste. Då herr Lindhagen och några medmotionärer nu komma tillbaka med samma i hög grad olämpliga och stötande — för att nu använda ett milt uttryck — motion, så har jag tvärtom tillfredsställelsen att erinra mig den mening, som jag för två år sedan uttalade. Kan det vara förenligt med andra kammarens värdighet att, så som nu tycks vara herr Lindhagens mening, gång efter annan behandla hans återkommande motioner om att riksdagen skall principiellt uttala sig för införande av ett republikanskt styrelsesätt och upphävande av den ärftliga konungamakten samt begäran, som det nu i år heter, att konstitutionsutskottet skall komma med vederbörliga lagförslag i ämnet eller ock att frågan skall föras fram i erforderliga lagförslag av Konungen.

Men, herr talman, det är naturligtvis icke allenast av denna anledning, som jag måste nu liksom 1912 uttala, att motionen

Remiss av en
motion.
(Forts.)

icke bör remitteras. Motionens syfte är revolutionärt. Den syftar till ett omstörtande av vår statsförfattnings grundvalar, vilka utgöras av konungamakt och folkrepresentation. Det är icke här fråga om ändring av en eller annan paragraf i grundlagen, utan det är fråga om upphävande av själva grunden för vårt statsskick, som enligt grundlagarna är byggt på den uttryckliga förutsättningen, att ett konungadöme skall finnas. Att dessa grundlagar äro tillkomna under denna uttryckliga förutsättning, finnes tydligt angivet i ingressen till vår nu gällande regeringsform, där det utsäges, att »de rättigheter och skyldigheter», som däri angivas, »blivit så tydligen utstakade, att de, med bibehållande av konungamaktens helgd och verkningförmåga, förena svenska folkets lagbundna frihet».

Av denna anledning kan vad som hemställes i motionen ej genomföras inom ramen för vår statsförfattning. Motionen är sålunda revolutionär. Den är stridande mot förutsättningarna för vårt statsskick, och den bör därför, herr talman, efter min mening icke remitteras till utskott. Jag yrkar därför, att den samma icke må remitteras.

Häruti instämde herr *Andersson* i Knäppinge.

Herr *Lindhagen*: Herr Lindman framhöll, att denna motion var oerhört olämplig och opassande på alla sätt. Ja, herr Lindman, det är ju en smakfråga; det beror så mycket på olika åskådningssätt, och jag för min del tycker icke, att denna motion är olämplig och opassande. Jag är vald av mina valmän för att framföra grundtanken i deras åskådning och har rätt att göra det. Jag tycker, att herr Lindman är synnerligen olämplig i sin framställning, men jag vill icke förmena honom att ha en sådan uppfattning som den, han här uttalade, och från sin synpunkt tycker han naturligtvis, att den är lämplig. Om den saken skola vi emellertid nu icke tvista, ty vi kunna ändå icke komma till något förnuftigt resultat, utan låtom oss övergå till själva formsaken.

Då jag förra gången väckte denna motion, hade detta i alla fall det goda med sig, att man nu börjat se litet mänskligare på denna sak och att det ändock icke anses vara så märkvärdigt att tala om regeringsmakten och icke allenast om riksförsamlingen. Första gången denna motion väcktes, blev det en viss upphetsning i denna kammar, för att man förgrep sig på något, som man ansåg vara av Guds nåde, men nu har man likväl kommit till den uppfattningen, att det dock icke vore så farligt; t. o. m. herr Lindman var litet mildare i sina uttalanden. Man ser, att allting går framåt, om det också blott sker så småningom.

Jag vill från min synpunkt framhålla, såsom jag även gjort i motionen, att här icke alls är fråga om något angrepp mot Konungen och den kungliga familjen, ty de sköta sig förträffligt efter det tillvarelsesätt och de uppgifter, som Sveriges grundlag och riksförsamling vill, att de skola ha, utan vad jag riktar mig mot är den upp-

fattningen, att en sådan institution som konungamakten är ett förnuftigt uttryck för vår tid och att denna är ägnad att så småningom förverkliga sanningen. Det är ju för detta sistnämnda vi sitta här, herr Lindman. Jag undrar, om det verkligen kan anses vara förnuftigt, att det sista avgörande ordet från den, som sitter högst uppe i samhället, skall uttalas av någon, som fått en ärftlig rätt att göra det, utan hänsyn till personliga egenskaper. Detta kan väl icke vara något förnuftigt eller bidra till sanningens förverkligande. Detta är nu motionärernas mening, och denna uppfattning är väl icke något så fullständigt galet, att den icke kan i någon mån åtnjuta medborgarnas förtroende. Jag kan försäkra herr Lindman, att i framtiden blir detta medborgerliga förtroende för vår sak allt större, i samma mån som det medborgerliga förtroendet för herr Lindmans askådningssätt minskas.

Remiss av en motion.
(Forts.)

Nu har ju denna formsak klarerats redan förra gången, frågan var före. Det blev då votering i kammaren, och konstitutionsutskottet sade då sin mening i saken. Vi kunna då med hänsyn till vad som sålunda passerat följa beslutet den gången, såsom det blev vid det slutliga avgörandet.

Herr Lindman har nu i alla fall något upptagit själva huvudfrågan, och herr Lindman yttrade i det sammanhanget, att motionen är revolutionär. Jag vill då gent emot herr Lindman förklara som min mening, att motionen icke är revolutionär, men att däremot herr Lindmans förslag är revolutionärt. Det är nämligen en revolution mot författningen, ty författningen säger uttryckligen, att den får ändras i den ordning, som riksdagsordningen föreskriver, och den gör icke undantag för någon paragraf. För att förekomma, att var och en skall tolka grundlagen efter sitt intresse och i densamma lägga den anda, som det egna intresset dikterar, har i grundlagen till yttermera visso fastslagits, att den skall tillämpas efter sin ordalydelse. Detta har skett just för att förekomma sådana missbruk, som de, herr Lindman nu vill göra sig skyldig till. Därför att herr Lindman har ett stort intresse av konungamaktens bevarande, ingjuter han också i författningen en mot detta intresse svarande anda. Men om det i stället vore så, att herr Lindman hade ett stort intresse av att upphäva denna del av författningen, så skulle herr Lindman söka göra det i lika hög grad. Alla partier, stånd och klasser göra revolution, när deras intresse det kräver, och allra mest högern är jag benägen att antaga.

Jag anser således, att motionen är laglig och icke revolutionär. Det är ju ganska märkvärdigt, mina herrar, att herr Lindmans förslag som sagt egentligen är en liten revolutionsunge ur hans intressesynpunkt mot själva författningen. Men det allra värsta med herr Lindmans förslag är, att det är en revolution mot sunda förnuftet. Till vilken nytta är det väl, att man skall ha en författning, som är så ointelligent, att den för alla tider, för all evighet, så långt man kan tänka sig och så långt stjärnorna räcka, kan man säga, fastslår en och samma institution som oföränderlig? Är icke en sådan författning mycket mera intelligent, som väl fastslår vissa grundvalar,

Remiss av en
motion.
(Forts.)

men tillika säger, att dessa grundvalar kunna, i mån av nya tiders behov och nya åskådningar hos opinionen, tagas bort och ersättas med nya och grundvalarna på det sättet förändras? Det är ju en alldeles utmärkt författning, som gör på det sättet, och den står just i överensstämmelse med sunda förnuftet. På det sättet skall man då kunna ändra författningen och upphäva föräldrade grundvalar, och detta är den verkliga fredliga utvecklingen. Den uppfattningen åter, att den ärflika regeringsmakten icke skall kunna i laga ordning bli föremål för behandling och debatt likasåväl som exempelvis förstakammarinstitutionen, vilken vi strax komma till, är ju en åskådning, som jag tycker icke är förnuftig och som i varje händelse författningen icke omfattar.

Jag ber således, herr talman, att få yrka avslag å herr Lindmans lilla revolution i ett vattenglas emot författningen och bifall till herr talmannens hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad och herr talman erinrat, att under överläggningen yrkats, dels att motionen i enlighet med hans hemställan måtte remitteras till konstitutionsutskottet, dels att densamma icke måtte remitteras till utskott, sistnämnda yrkande framställt av herr Lindman, yttrade:

Herr t a l m a n n e n : Då jag, med hänsyn till konstitutionsutskottets utlåtande i dess memorial den 10 maj 1912 beträffande en liknande fråga, icke ansett mig kunna vägra proposition på remiss till utskott av ifrågavarande motion, finner jag mig jämlikt 56 och 61 §§ riksdagsordningen förhindrad att framställa proposition på det av herr Lindman nu framställda yrkandet.

Kammaren beslöt härefter på framställd proposition att remittera ifrågavarande motion till konstitutionsutskottet.

Vidare föredrogs herr *Lindhagens m. fl.* likaledes på bordet vilande motion nr 251; och blev densamma överlämnad till konstitutionsutskottet.

§ 5.

Statsutskottets nu föredragna memorial, nr 1, angående utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna, lades till handlingarna.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 3 och 49—56.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående en

deklarationen med Frankrike rörande upphävandet av den svenska konsularjurisdiktionen i franska intresseområdet av Marocko, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Remiss av en motion.
(Forts.)

§ 8.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 6 och 7.

§ 9.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av en statistisk jämförelse mellan Norrland och det övriga Sverige, företrädesvis i ekonomiskt och socialt hänseende, föredrogs härpå; och begärdes ordet därvid av motionären

Ang. viss statistisk redogörelse rörande Norrland.

Herr Molin i Dombäcksmark, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I den motion, som tredje tillfälliga utskottet avfärdat i föreliggande utlåtande, har jag påyrkat en skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av en statistisk jämförelse mellan Norrland och det övriga Sverige, företrädesvis i ekonomiskt och socialt hänseende.

Innan jag går att granska utskottets motivering för sitt avslagsyrkande, ber jag att först i stora drag få meddela kammaren åtskilliga erfarenheter, som, så att säga, kunna anses ligga som bakgrund för min framställning. Erfarenheterna om, huru Norrland och Norrlandsfrågorna skötts här i riksdagen, äro inte vidare hugnesamma. Utan att ingå på detaljer vill jag blott erinra om, huru de av riksdagen själf stiftade ovisa jordfördelningslagarna, avvittringsväsendet, skiftesstadgan, lantmäteriväsendet etc. dragit över Norrland och därmed också över hela landet det mesta av de sociala missförhållanden, som nu råda och som väl knappast kunna botas, med mindre här sker en genomgripande omgestaltning av det som är roten och upphovet till det onda. Det var väl, mina herrar, en brist på framsynthet och nationalekonomisk kunskap utan like, detta, att stifta lagar av *sådan* beskaffenhet, att jordbruk och industri i Norrland ovillkorligen skulle komma att stå emot varandra som fiender, varvid den starkare parten naturligtvis skulle få övertaget, i stället för att ordna sakerna så, att bägge dessa näringsgrenar i sämja och frid och hand i hand kunnat uppblomma. Då man gör en översikt av utvecklingen, finner man, att Norrlandsfrågorna alltid legat i den oriktiga frågeställningen *antingen* jordbruk *eller* industri, i stället för det enda sunt förnuftiga *både* — och. Jag tillåter mig i detta sammanhang uttala den

Ang. viss
statistisk
redogörelse
rörande
Norrländ.
(Forts.)

förmodan, att Norrlandsrepresentanternas *partiskhet* å ömse håll samt de sydsvenska representanternas *okunnighet* om norrländska förhållanden förorsakat, att frågeställningen snedvridits såsom skett, och detta inte blott under de tider, då jordfördelningslagarna m. m. stiftades, utan även under de tider, då det gällde att råda bot på de missförhållanden, som till följe den tidigare lagstiftningen uppkommit.

Norrlandslagstiftningen kan f. n. inte anses såsom annat än ett synnerligen illa sammanfogat lappverk, vars enda hörnsten torde vara förbudslagen gent emot trävarubolagen att förvärva fast egendom, vilken lag ju lätt kan kringgås och följaktligen är av högst tveivelaktigt värde både i socialt och nationalekonomiskt hänseende. De som trott, att denna förbudslag och de jämte denna tillkomna vanhävds- och arrendelagarna skulle, så att säga, bota bristerna och skapa ett utvecklingskraftigt Norrland, borde nu inse, att så icke har skett. Frånsett att bolagens jordbruksförvärv i någon mån minskats, att bolagsarrendatorerna i någon mån kommit i relativt säkrare ställning och att vanhävd å bolagsjord i någon måtto kan förhindras, har Norrlands jordbruk och Norrlands befolkning på det hela taget icke kommit i åtnjutande av de välsignelser, lagstiftningen med all säkerhet menat skulle komma Norrland till del.

Vare det mig nu långt ifrån att vilja upphäva de restriktioner, som vidtagits gent emot det överhandtagande bolagsväldet där uppe, men då jag betraktat utvecklingslinjerna i Norrlandsfrågan, har jag inte kunnat underlåta göra den reflexionen: hade det inte männe varit lika så nyttigt att från början lagstifta *så*, att förbudslagstiftning blivit överflödig, och hade det inte — då nu missgrepp från början en gång blivit gjorda — varit skäl uti att överväga, huruvida icke förhållandet mellan jordbruk och industri på annat sätt i bägge parternas välförstådda intresse kunnat regleras, exempelvis genom reformering av skiftesstadgan och jordfördelningslagarna, förbilligande av lantmäteriväsendet, möjliggörandet för industrien att utan att inkräkta på jordbrukets område och under vissa garantier mot jobberi, rovdrift och utländskt kapital förvärva skogsmark, införandet av särskild progressiv beskattning av bolagsjordbruksegendomar, så kraftig och så anpassad, att det för bolagen ej längre skulle blivit någon som helst affär att bibehålla *jordbruksjord* med därtill hörande stödskog i sin ägo m. m.?

Hur meningarna härutinnan kunna vara delade kvarstår dock faktum, att statsmakterna för Norrlands vidkommande gjort en massa lagstiftningsfelgrepp, som, all senare Norrlandslagstiftning till trots, ännu ej på långt när äro rättade. I detta sammanhang kan erinras, huru lagstiftningen om vägväsendet verkat betungande och förlamande på hela landet och företrädesvis i Norrland. En gammal norrländsk ännu levande f. d. ledamot av denna kammare har en gång yttrat, att han i sin tid ingenting ångrat så mycket som det, att han gick med på lagen ang.

väghållningsbesvärets utgörande på landet. Han håller före, att riksdagen då gjorde en oförlätlig faute.

Ang. viss statistisk redogörelse rörande Norrland. (Forts.)

Vad är vår erfarenhet om statsmakternas omsorg om Norrland för övrigt? Låter inte staten miljoner årligen ruttna ned i statsskogarna? Har inte staten måhända skött sin malmpolitik uppe i Norrbotten på ett allt annat än affärsmässigt sätt samt i detta nu bundit sig till händer och fötter för lång tid framåt? På samma gång man kan konstatera, att staten ej tillvaratar sina intressen i Norrland, på samma gång kan man göra en annan iakttagelse, och det är, att staten numera, så snart det gäller att bereda sig inkomster för tillfället, riktar sina blickar mot norr. Jag och mina valmän *glömma aldrig*, att staten måste ta norrlandsmalmen för att genomföra folkpensioneringen. Vi *glömma heller aldrig* den orättvisa, som staten begick, då en del av våra skogsvårdsavgifter exproprierades för att upphjälpa skogsvården i södra Sverige. Och förslaget att tillgripa statsskogarna i Norrland för att fylla de gapande luckorna i försvarsbudgeten ha vi *svårt att smälta*. Under årtionden har Norrlands befolkning utsugits av tullarna, som uteslutande kommit de stora jordägarna i Sydsverige till godo. Norrlands befolkning, som själv får slåss för sin existens med ett i allt icke så förstklassigt klimat, har måst betala skatt till dessa, för vilka de naturliga förutsättningarna för ett ekonomiskt jordbruk äro mycket större än i Norrland. Det utlovades guld och gröna skogar, då tullen infördes, att tullmiljonerna skulle användas till folkpensioneringen. Men då den äntligen skulle genomföras, voro tullmiljonerna borta, och i stället togs norrlandsmalmen. Jag tror mig inte överdriva, om jag vågar mig på det påståendet, att staten numera börjat tendera till att exploatera naturrikedomarna i Norrland för att skona de stora jordägarna och de stora finansiärerna i de övriga delarna av landet från skatt.

Nu vill jag säga, att jag för min del icke alls missunnar staten att förse sig med inkomster ur Norrlands naturtillgångar. Det enda jag klandrar är *sättet*, varpå detta sker, den planlöshet och låt-gå-politik, som därvid gör sig gällande, och det uppenbara förhållandet, att så litet av Norrlands naturtillgångar kommer Norrland självt till godo, huru Norrland, där så väldiga statsuppgifter vänta på sin lösning, rent ut sagt *försummas*. Man kan inte undgå att lägga märke till, hurusom anslagsfrågor rörande Norrland avgöras i en atmosfär av filantropi. Det kan inte hjälpas, att åtminstone jag erfarit en känsla av att riksdagen, för varje gång anslag gives åt Norrland, giver dessa anslag i form av *allmosor*.

Staten har väldiga uppgifter att utföra där uppe. Helt säkert kräves det flera hundra miljoner till *kommunikationer* och *diken* samt till ordnandet av *avsättningsmöjligheter* för jordbruket. Södra och mellersta Sverige, som numera invant sig i systemet att erhålla tullunderstöd, kan man inte begära den

Ang. viss
statistisk
redogörelse
rörande
Norrländ.
(Forts.)

orimligheten av att satsa pengar för Norrlands kolonisation. Med ett rationellt utnyttjande av Norrlands naturrikedomar skall det bliva möjligt att framtrolla så mycket medel, att Norrlandsproblemet löses med uteslutande norrländska pengar, förutsatt nämligen att staten ej fortsätter att exploatera naturtillgångarna där uppe till diverse andra riksändamål.

Jag tror inte, att staten någonsin blir villig att ta sig an med kolonisationsproblemet i Norrland, sedan naturrikedomarna där uppe äro irrationellt spolierade för andra och därtill kanske *improduktiva ändamål*. Då är det för sent.

Nu är frågan, hur skall man bära sig åt för att få statsmakterna att inse, vad Norrland betytt, betyder och kommer att betyda för den svenska statskroppen? Missgreppen i Norrlandsfrågorna ha berott på okunnighet från lagstiftarnas sida. Denna okunnighet, som av allt att döma fortfarande i ganska avsevärd utsträckning finnes kvar och ligger som en död hand över Norrland, hade jag trott kunna skingras genom litet statistik, utvisande Norrlands förhållande till övriga Sverige. Det var kanske förmätet av mig att begära, att riksdagen skulle vara sinnad att vidtaga åtgärder för att skingra sin egen och det övervägande flertalets av landets befolkning okunnighet om Norrland — och i känslan därav har också utskottet avstyrkt motionen. Detta att känna till Sveriges totalexport, Norrlands export av trävaror och järnmalm under ett visst år, är, med förlov sagt, dock ej tillräcklig kunskap om Norrlands förhållande till övriga Sverige. Det är spörsmål sådana som dessa jag vill ha besvarade. Jag är själv i det fallet okunnig, och inte ens utskottet, som ju ej vill erkänna sig sakna något i kunskap om Norrland, torde kunna besvara dem. Dessa spörsmål äro: vilka värden har Norrland exporterat sedan 1800-talets början; vilka värden har under samma tid importerats till Norrland, och huru förhåller sig handelsbalansen i Norrland till handelsbalansen i övriga delar av riket; huru mycket har Norrlands befolkning fått erlägga i tull till staten och till södra Sveriges kvarn- och godsägare; till vilka belopp uppgå statens direkta anslag till Norrland hittills; vilka värden finnas ännu att tillvarataga och utnyttja i Norrland? Det är inte ett förklenande omdöme att säga, att både utskottet och riksdagen och alla svenskar f. ö. i detta nu praktiskt taget äro okunniga i dessa stycken. Men nog är det bedröfligt, att vår dyrbara statistik, varpå nedlägges så mycket penningar och arbete, ej skall vara så uppställd, att man kan få svar på de ovan framställda spörsmålen. Statistiken är ju till för att upplysa oss om förhållandena här i landet.

Gar jag nu att granska utskottets utlåtande finner jag till min glädje, att utskottet såsom sådant icke saknar sinne för Norrlandsfrågorna och följaktligen i allt väsentligt ger mig rätt. Utskottet säger, att det i lika hög grad är Sveriges och Norrlands livsintresse, att Norrland försvaras, bibehålles och utvecklas, även om statens hittills vidtagna åtgärder för Norrlands del

skenbart icke alltid förräntat det kapital, som där nedlagts», och utskottet är ense med mig, »att tillgodogörandet av Norrlands naturrikedomar — dess malmer, dess skogar och på sistone dess vattenfall — spelat och spelar en ytterst betydelsefull roll i Sveriges ekonomiska liv. Vidare håller utskottet före att, oberoende av en landsdels tillgång på lätt realiserbara naturtillgångar skyldighet föreligger för statsmakterna att kraftigt understödja den ekonomiska utvecklingen till gagn för hela landets befolkning, såväl i Norrland som annorstädes, där utsikter till en dylik utveckling givas, och utskottet fortsätter: »Utan tvivel föreliggande ock, beträffande Norrland, för statsmakterna stora uppgifter, vilkas lösning de med säkerhet heller icke komma att undandraga sig.» I detta sammanhang har utskottet framhållit att »statsutgifter till förmån för en avlägsen landsdels glesare befolkning — utgifter, vilkas även framtida räntabilitet är oviss — dock äro fullt berättigade, då redan gemenskapen med den svenska statskroppen ger en sådan befolkning berättigade anspråk på att ej bliva styvmoderligt behandlad vid fördelningen av de förmåner, som vår kultur förmår att skänka».

Jag vore naturligtvis så mycket gladare, om jag visste, att riksdagen hyste samma mening som utskottet i de nämnda citaten, och inte nog därmed, även i *handling* visade, att vilja och förmåga låge bakom de vackra orden. Utskottet delar dock ej, heter det, min uppfattning, »att en landsdels förmåga att med sina speciella naturtillgångar verksamt bidra till förbättrandet av landets ekonomi i dess helhet, skulle vara ett avgörande skäl för statens ingripande för att befrämja denna landsdels utvecklingsmöjligheter på andra områden». Nu är att märka, att jag icke uttryckt mig så i min motion, som skulle Norrlands förmåga att verksamt bidra till förbättrandet av landets ekonomi vara ett *avgörande* skäl etc. Jag har inte ens sagt, att det skulle vara ett *bidragande* skäl. Med utskottets uppfattning, att staten alldeles oberoende av en landsdels tillgång på lätt realiserbara naturtillgångar bör kraftigt understödja den ekonomiska utvecklingen såväl i Norrland som annorstädes, är jag fullkomligt ense. Vad jag reagerat emot är *allmosesynpunkterna*, då det gäller anslag för Norrland och den inbitna åskådning, som gjort och gör sig gällande, att allt vad som göres och gjorts för Norrland är så gott som bortkastade penningar. *Det* är väl ändå något helt annat än de reflexioner, som utskottet velat påbörd mig. Så mycket kunna vi dock kanske komma överens om, att *naturtillgångarna i Norrland åtminstone ej böra stå hindrande i vägen för statens omsorg om Norrland och dess utveckling*.

Så upplyser utskottet, att det hädanefter skall bli bättre med statistiken. Konungens befallningshavandes femårsberättelser skola indragas och statistiska centralbyrån i stället upprätta dem, varigenom stor uppmärksamhet skall ägnas de särskilda länens förhållanden. Det synes sålunda, att vederbörande äro inne på samma tankegång, som jag velat föra till torgs. Men att mär-

Ang. viss
statistisk
redogörelse
rörande
Norrland.
(Forts.)

Ang. viss
statistisk
redogörelse
rörande
Norrrland.
(Forts.)

ka är, att den statistik, som utlovats, endast gäller statistiken för *framtiden*. Därmed bringas ju ej någon reda i det statistiska kaos, som avser den *förflutna tiden*.

Till slut säger utskottet att den av mig föreslagna anordningen — ett »bokslut» för Norrrland å ena och övriga Sverige å andra sidan — skulle »frånsett svårigheten att utföra detsamma, på ett olämpligt sätt få sken av en avsikt att ställa en del av fäderneslandet i motsatsförhållande till den övriga delen av riket, ett företag som utskottet icke kan förorda». Min avsikt med detta bokslut har varit icke att ställa Norrrland i motsatsförhållande till övriga delar av riket — detta motsatsförhållande är redan nu ett faktum, och detta utan all min förskyllan eller värdighet — utan fastmer att om möjligt motarbeta det nu rådande motsatsförhållandet. Kanske skall en sådan strävan aldrig lyckas. Då återstår, såvitt jag kan se, ingen annan utväg än att legalisera motsatsförhållandet och *giva Norrrland egen förvaltning*. Sannolikt skall ingen norrlänning ha något emot ett förslag, t. ex. från Skånehåll, om Norrrlands avskiljande från övriga landet i förvaltningshänseende. Norrrland skulle få pengar över och kan gärna förbinda sig att även i fortsättningen bidra något till Sydsveriges utveckling.

Herr talman, jag tror icke det är skäl i, att jag yrkar bifall till min motion, ty jag har ingen utsikt att vinna något resultat med ett sådant yrkande. Jag har således intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemsällan bifölls.

§ 10.

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.

Till avgörande förelåg nu andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i det uti gällande förordning angående eldfarliga oljor m. m. upptagna stadgande om vilka oljor skola räknas till eldfarliga.

Uti en inom andra kammaren väckt och till kammarens tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 30, hade herr *Röing* föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av sådan ändring i Kungl. Maj:ts förordning angående eldfarliga oljor m. m., att den nuvarande bestämmelsen om eldfarlighetsgränsen ändrades så, att denna gräns från + 40 grader C. nedsattes till + 26 grader C., och att i övrigt måtte vidtagas de ändringar i förordningen, som till följd härav kunde anses påkallade.

Utskottet hemställde, att andra kammaren, med anledning av förevarande motion måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, ej mindre att Kungl. Maj:t vid utfärdande av ny förordning angående eldfarliga oljor icke måtte höja den i nuvarande förordning bestämda flammingspunkten + 40° C., än även att Kungl. Maj:t därvid ville taga under övervägande.

huruvida icke flammingspunkten lämpligen kunde nedsättas, exempelvis till $+ 26^{\circ}$ C.

*Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)*

Efter uppläsandet av utskottets hemställan yttrade:

Herr Herlitz: Herr talman! I den fråga, som genom detta utskottsbetänkande har förelagts andra kammaren till prövning, är det två allmänna intressen av betydande vikt, som åtminstone till synes stå emot och så att säga bekämpa varandra. Det ena av dessa intressen är, att priset på en nödvändighetsvara icke onödigtvis höjes utan hellre sänkes, och det andra allmänna intresset är, att medborgarnas liv och egendom icke i onödan utsätts för fara att förstöras genom eld.

Jag hoppas, att jag icke begår någon ogrannulagenhet mot kammaren, om jag, då jag nu skall utveckla min åsikt i frågan, vågar förutsätta, att en eller annan av kammarens ledamöter icke har lyckats fullt förstå vad här är fråga om. Jag vill således försöka förklara detta närmare.

Utskottet föreslår, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t icke måtte höja den i nuvarande förordning bestämda flammingspunkten $+ 40^{\circ}$ C. Vad vill det säga, att Kungl. Maj:t icke skulle höja en eldfarlig oljas flammingspunkt? Förhållandet är, att enligt nu gällande förordning kallas en vätska för eldfarlig, om den är så beskaffad, att den vid en värmeegrad av $+ 40^{\circ}$ C. avger ånga, som är antändbar. Detta är icke fallet med flertalet av de bättre lysoljor, som förekomma i handeln. Så t. ex. faller icke oljetrustens Water White eller astralolja för närvarande under förordningen. Det är således för närvarande tillåtet att handskas med dessa oljor i handel ochandel alldeles så som en var finner för gott. Om en olja är av den beskaffenhet, att den, fastän uppvärmd till 40° C., icke avger antändbar ånga, får den uppläggas hur som helst, till hur stora kvantiteter som helst och av vem som helst utan iakttagande av några försiktighetsmått. Det har inträffat och det inträffar förmodligen varje år, att hundratals fat av sådan olja uppläggas mitt i ett samhälle inne på en gård, kringbyggd med trähus. utan att någon kan lägga något hinder i vägen därför.

Nu har inom kommerskollegium utarbetats ett förslag till ändring härutinnan. På samma gång som det föreslås, att säkerhetsanordningarna skulle göras lindrigare och mindre kostsamma har man velat utsträcka förordningens giltighetsområde, så att den skulle bli tillämplig på, praktiskt taget, alla lysoljor. Det är denna inom kommerskollegium ifrågasatta förändring, som utskottet i den första delen av sin hemställan motsätter sig, och när utskottet föreslår, att riksdagen må begära, att Kungl. Maj:t icke måtte »höja flammingspunkten» till 55° , är det en mycket stark förkortning av följande hemställan: att Kungl. Maj:t icke må vidtaga en sådan ändring i förordningen, att oljor, vilkas flammingspunkt ligger mellan $+40$ och $+ 55^{\circ}$ C., komma in under författningen. Man påyrkar alltså, att de flesta av de lysoljor, som den stora oljetrusten för i

Om ändring i marknaden, fortfarande skola få gå fria från tillämpning av lagens förordningen föreskrifter.

ang. eldfarliga oljor m. m.

(Forts.)

Men man är icke nöjd därmed, man nöjer sig icke med att mot-sätta sig en utvidgning av författningens tillämplighetsområde. Man vill tvärtom påkalla eller åtminstone ifrågasätta en sänkning av tillämplighetsområdet, i det att man hemställer, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida icke flammingspunkten skulle kunna sänkas till 26° C., vilket kortfattade uttryckssätt alltså betyder en hemställan till Kungl. Maj:t att taga under övervägande, huruvida icke även oljor, som äro så pass eldfångda, att de avgiva en antändbar ånga vid redan $+ 26^{\circ}$ C., skulle fritagas från författningens föreskrifter. Det är sålunda fråga om oljor, till den grad eldfångda, att om ett öppet käril innehållande sådan olja stått här i kammarens samlingssal under aftonplenium i onsdags, då termometern visade $+ 26^{\circ}$. och stått där så lång tid, att oljan hunnit antaga rummets temperatur, skulle, om man fört en tänd stryksticka över kärlet, en blå låga hava flammatt upp över oljan.

Jag hoppas, att jag nu lyckats klargöra vad som menas med att »höja» eller »sänka flammingspunkten».

Det kunde förefalla naturligt, att en sådan stormakt som oljetrusten, Standard Oil Co och dess avläggare här i landet, skulle vara bäst betjänade med, att deras oljor finge, såsom de nu till stor del äro, vara fria från all kontroll, vara fria från att iakttaga lagens föreskrifter. Men saken är icke så enkel. Utskottet menar, att det ligger i oljetrustens intresse, att författningens tillämplighetsområde skall utvidgas, emedan, anser utskottet, oljetrusten har så ofantligt mycket lättare än dess svagare konkurrenter att ställa sig författningens föreskrifter till efterrättelse, och därför antar man, att oljetrusten i själva verket genom den ifrågasatta ändringen icke skulle röna någon olägenhet, utan tvärtom få ett övertag i jämförelse med dessa konkurrenter.

Jag har icke den erfarenhet i saken, att jag vågar uttala någon bestämd åsikt härom. Personer som äro fullkomligt inne i frågan och som äro fria från ekonomiskt intresse däri, ha emellertid försäkrat mig, att de av motionären och utskottet uttalade farhågor äro betydligt överdrivna; men, som sagt, jag vågar icke bestrida, att det möjligen kan förhålla sig så som utskottet här sagt.

Men då uppställer sig för mig den frågan: följer därav med nödvändighet, att man icke skall taga någon hänsyn även till eldfaran? Det är mot utskottets svar på denna fråga, som jag vågar värdsamt opponera mig. Utskottet liksom motionären ha bagatelliserat eldfaran. Brandförsäkringsanstalterna ha, såsom i utskottets betänkande omförmäles, hos Kungl. Maj:t gjort upprepade framställningar om utvidgning av kontrollområdet, men — heter det i utlåtandet — några verkliga bevis för att eldfara existerar ha icke förebragts. Såsom stöd för sin åsikt att eldfaran icke är att fästa sig vid, hänvisar man till statistiken, som ådagalägger, att inga eller endast obetydliga eldskador uppstått i förråd av sådana oljor, varom nu är fråga, medan mera betydande eldskador uppstått

i förråd av eldfarliga oljor »av första klass», vilka även enligt utskottets åsikt skola förbliva under kontroll.

Hela detta resonemang, som även genomgår det sakkunnigutlåtande, som utskottet åberopar, utgår från den föreställningen, att allt är väl beställt, om det blott kan visas, att sådan olja, varom nu är fråga, icke varit det ursprungliga upphovet till några svårare olyckor och brandskador. Detta ådagalägger, att brandförsäkringsanstalterna i sina upprepade framställningar till Kungl. Maj:t icke lyckats klargöra innebörden av sina betänkligheter. Det är icke faran för den brand, som uppstår i själva oljeupplaget, det är icke den skada, som oljeupplagen taga, och den stora ersättning, som kan drabba försäkringsbolagen, det är icke därom frågan rör sig. Försäkringsbolagen ha i sin makt att fordra tillräckliga premier, när de lämna försäkring, och ifall vederbörande icke vilja betala den fordrade premien, kunna bolagen låta bli att teckna risken. Bolagen ha icke rätt att gå till statsmakterna och bedja om hjälp i *det* avseendet. Nej, det är icke där skon klämmer. Vad som väckt försäkringsbolagens farhågor är den stora fara, som hotar städer och stadsliknande samhällen därigenom, att obegränsade kvantiteter brännbara oljor få uppläggas hur som helst och var som helst mitt inne i tätt bebyggda samhällen och tätt inpå annans egendom. Behöver det anföras bevis för att sådant är en omständighet av ytterst betänklig art för våra stadssamhällen? Är det någon, som icke utan vidare inser, vad det betyder, om en eldsvåda utbryter i en byggnad och på gården därintill finnas några hundratals fat fotogen upplagda? Elden sprider sig från byggnaden, där den börjat, och kommer så småningom fram till oljeupplaget. När det börjar brinna, rinner den brinnande oljan ut över grannskapet och omöjliggör för brandkåren, åtminstone i mindre städer och mindre samhällen på landet, att åstadkomma något effektivt skydd mot elden.

Man har frågat: ha vi någon erfarenhet av sådana skador? Nej, det är lyckligtvis så, att stora eldsvådor uppstå icke hvart år, icke ens vart tionde. Jag kan dock här omnämna en eldsvåda, som denna sommar inträffat i Söderköping. Elden började i ett obetydligt lager, dock tillräckligt stort för att elden från början skulle vinna sådan omfattning, att den icke kunde hejdas förrän åtta hus brunnit upp. Några direkta exempel från vårt land på den fara, som brandförsäkringsbolagen egentligen fäst sig vid, nämligen att brandskada uppstår i ett hus i närheten av ett stort oljeupplag och rycker fram till detta, är jag icke i tillfälle att åberopa. Men den stora brand, som för tio år sedan härjade staden Baltimore i Förenta staterna, fick sin egentliga fart därigenom, att elden i en kallare träfåfå på betydande lager av eldfarliga oljor, som för några timmar gjorde det omöjligt för brandkåren att göra effektivt motstånd.

Utskottets och motionärens uppfattning av brandförsäkringsbolagens ställning till denna fråga är rätt märklig. Man erkänner, att statistikens gynnsamma siffror delvis kunna bero därpå, att brandförsäkringsbolagen tagit sig före att göra en så att säga privat lagstiftning. När lagstiftningen för närvarande tillåter att oljor,

Om ändring i förordningen ang. eldfarliga oljor m. m.

(Forts.)

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.

(Forts.)

vilkas flammingspunkt ligger över 40 grader, behandlas huru som helst, ha brandförsäkringsbolagen sagt: det tillåta vi icke, vi vilja, att alla oljor från mineralriket skola behandlas som eldfarliga. Och därom säger utskottet, att detta visar, att bolagen gjort en skärpt lagstiftning obehövlig. Här föreligger, synes det mig, ett ganska egendomligt antingen-eller. *Antingen* skulle — om riksdagen antog utskottets förslag — det lyckas försäkringsbolagen att detta oaktat vidhålla sina bestämmelser. Men kan det vara lämpligt, att privata skola på detta sätt omintetgöra statsmakternas intentioner? Statsmakterna vilja ställa det så, att den inskränkning, som förut funnits, bortfaller, och så skulle försäkringsbolagen ordna det så, att statsmakternas syftemål icke vunnas? Jag undrar, om utskottet skulle finna, att detta vore en lycklig lösning av frågan. *Eller* också skulle försäkringsbolagen självmant eller nödtvunget avstå från sina särskilda villkor, och då går utskottet miste om den tröst för sitt samvete, som utskottet funnit i bolagens hittills utövade makt. Min tro är nu, att den ordning, som bolagen hittills kunnat upprätthålla, i hopp om att den en gång skulle av lagstiftningen erkännas som riktig, den måste försäkringsbolagen nödda och tvungna gå ifrån, så snart riksdagen uttalar sig i den riktning, som utskottet ifrågasatt, åtminstone försävt ett sådant dess uttalande vinner Kungl. Maj:ts bifall.

Emellertid förhåller det sig enligt min uppfattning dess bättre icke så, att kraven på eldsäkerhet i detta hänseende skulle vara oförenliga med de andra krav, som man här velat göra gällande. Jag har redan nämnt, att i det förslag, som kommerskollegium har under utarbetande, föreslagits vissa åtgärder i syfte att sänka anspraken på eldsäkerhet samt minska de kostnader för handlande och andra, som bliva en följd av kontrollföreskrifter. Och jag vill tillägga, att detta förslag lär, efter vad som sagts mig, vara uppgjort under kännning med liknande lagstiftningsarbeten i utlandet. Nu kan det ju hända — jag vågar icke yttra mig härom — att man kan gå längre i fråga om lättnader för innehavare av eldfarliga oljor än kommerskollegium. Men vad jag menar att man *icke* kan göra, det är att avstå från all tillsyn över eldfarliga oljor. Utskottet har i övertygelse om att bestämmelserna rörande eldfarliga oljor icke behöva vara så långt gående, velat helt och hållet kasta bort alla bestämmelser och införa fullständig frihet i fråga om de slag av oljor, varom nu är fråga. För min del tror jag, att man icke bör gå så tillväga, utan undersöka, i vilken mån de nuvarande bestämmelserna äro sådana, att de icke utan olägenheter för handel och vandel kunna bibehållas. De, som utan olägenhet kunna försvinna, må tagas bort, men man bör icke tillåta, att huru stora kvantiteter som helst uppläggas i tät bebyggda samhällen och alldeles inpå andras egendom. Kanhända det rätta vore, att lagstiftningen tillskapade ett tredje slag av eldfarliga oljor, om vilka inga andra bestämmelser funnes än att för vissa upplag skulle iakttagas ett visst avstånd från tätare bebyggt samhälle och från annans egendom.

Jag har intet annat yrkande än om avslag å utskottets och motionärens förslag. Men jag vill säga, att det skulle vara mig synnerligen kärt, om från utskottets och motionärens sida ett sådant tillmötesgående kunde visas, att jag i stället kunde få ansluta mig till ett förslag om hemställan, att Kungl. Maj:t vid nu pågående revision av ifrågavarande lagstiftning ville låta tillse, att de blivande bestämmelserna må kunna erhålla en sådan avfattning, att för oljeimportörer av svagare kapitalstyrka och med ringare ekonomisk bärkraft möjligheten att kunna konkurrera med sådana stora affärsföretag, som sträva att slå världshandeln med eldfarliga oljor under sig, så vitt möjligt underlättas. Om man i stället för att fordra allt, det vill säga fullständig frihet, ville göra en sådan framställning, skulle det vara mig synnerligen kärt att biträda ett sådant förslag.

Om ändring i förordningen ang. eldfarliga oljor m. m.
(Forts.)

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Den yttersta anledningen till att det i denna fråga kommit upp anspråk på ändring av förordningen av 1885 och till den debatt, som nu pågår, är den företeelsen, att vi fått bättre fotogen och mindre eldfarlig sådan. Förr renade man icke fotogenen så noga. Däri voro inblandade en del mera brännbara ämnen, såsom benzin, men i den mån benzin har blivit dyrare, har man funnit med sin fördel förenligt att utdestillera den och därigenom har flammingspunkten för den produkt, som går under namn av vanlig lysolja, höjts. Denna har således blivit mindre eldfarlig, en företeelse, som man kan hälsa med tillfredsställelse. Genom detta förhållande har på marknaden kommit in en del fotogen, i främsta rummet Water White, vilken höjer sig över den i 1885 års förordning befintliga flammingsgränsen 40° C. De restriktiva bestämmelserna i förordningen träffa icke densamma.

Mot detta förhållande ha från två håll rests invändningar. Den ena kommer från de gamla importbolagen och den andra från assurancesvärlden. De gamla importbolagen, som behärska marknaden och som själva ägas eller behärskas av Standard Oiltrusten, ha funnit, att nya importörer uppträtt, vilka kunna föra in fotogen på marknaden utan att de restriktiva bestämmelserna kunna göras gällande mot dem. Då de icke behöva lägga ned så stora kostnader på lagring och förvaring, kunna de med fördel konkurrera med den stora trusten. Detta har naturligtvis väckt stor förtrytelse. Därför gingo de in till statsmakterna och begärde i den allmänna likställighetens och rättvisans namn, att flammingspunkten skulle höjas, så att även bättre fotogen skulle komma in under bestämmelserna. Nu säger man visserligen att de bestämmelser, som på grund av framställningar från fotogenbolagen och assurancesvärlden föreslagits för alla fotogensorter, vilka komma in under förordningen därigenom, att flammingspunkten skulle höjas till 55° C., att dessa bestämmelser äro så lindriga, att handeln med oljor icke skulle försväras.

Man säger att de anmärkningar, som höjts från handelsvärlden

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)

äro oberättigade och att de nya bestämmelserna, icke äro, så farliga — detsamma ha vi nyss hört från den siste ärade talaren. Huru härmed förhåller sig är naturligtvis svårt att säga. Man måste erkänna, att vissa bestämmelser i den nya förordningen äro mildare än i den nuvarande, men man må besinna, att på detta område är väl handelsvärlden den verkligt sakkunnige att avgöra huru förordningen kommer att verka på handeln med lysoljor. Det har i den föreliggande utredningen framhållits, att de sakkunniga ställa sig obetingat på den ståndpunkten, att oljor med högre flammingspunkt böra inrangeras under förordningen. Med sakkunniga förstår man emellertid uteslutande de tekniskt sakkunniga, som kunna begripa och bestämma flammingspunkten, samt de administrativa myndigheterna. Men när det gäller att avgöra, hur förordningens bestämmelser skola verka vid handeln, blir det väl de, som syssla därmed, som äro de sakkunniga. Sveriges minuthandelskår har protesterat. Detsamma har Sveriges Allmänna Handelsförening gjort. Vi erinra oss också, att bland dem, som underskrivit motionen, finna vi flera av kammarens på detta område mest insiktsfulla medlemmar. Vi erinra oss också att den motion, som framlades vid förra riksdagen, var undertecknad av bland andra även den nuvarande finansministern.

För att visa, hur Sveriges Allmänna Handelsförening ser på saken, vill jag läsa upp några ord ur dess skrivelse: »Till förmån för det föreliggande förslaget har erinrats, att dess bestämmelser verka lika för alla. Detta påstående innefattar emellertid endast en skenbar sanning. I verkligheten ställer det sig högst olika för den, som har de ekonomiska resurserna att vidtaga de av författningen föreskrivna anordningarna, och för dem, som ej har dem. För en lagstiftning, som verkar på sådant sätt, måste finnas allvarliga och trängande skäl, vilka icke låta sig påvisa i fråga om de oljor, vilka man nu velat bringa in under lagen om eldfarliga vätskor. Det obilliga i en sådan lagstiftning framträder så mycket skarpare, då man betänker, att här icke är fråga om lagstiftning för några nya förhållanden. Landets minuthandlare hava vant sig att få sköta och förvara den vanligast konsumerade lysoljan utan några av lagen särskilt föreskrivna och av allmän åklagare kontrollerade formaliteter. Den frihet de sålunda njutit har icke av dem missbrukats; och då må det ej väcka undran, om bland dem spörjes missnöje med en föreslagen lagstiftningsåtgärd, som vore ägnad att kringskära deras yrkesverksamhet.»

Det är märkvärdigt att se, hur långsam utredningen på detta område har varit. Den första skrivelsen från bolagen kom 1898, sedan har man haft en utredning av sakkunniga, sedan har frågan behandlats af kommerskollegium, och dess förslag har utställts till yttrande af alla Konungens befallningshavande och av dem remitterats vidare till handelskåren o. s. v. Ett fåv av utlåtanden och en massa utredningar hava förekommit;

men dock har jag icke på något ställe kunnat finna, att de verkliga konsumenterna ha fått yttra sig, att något för dem representativt organ blivit tillsport.

Det är emellertid givet, att konsumtionen av lysoljor och fotogen har blivit i hög grad ökad därigenom att man nu för tiden använder så mycket motorer. Då kunde det vara naturligt, att även mängden av fotogen, som den enskilde förbrukaren får ha hemma — jag tänker här närmast på jordbrukarna på landet, som mycket ofta ha motorer, och på fiskarna, som hava sina motorfartyg — skulle ökas, så att den motsvarade det nuvarande behovet. För närvarande får man icke utan särskild anhållan innehava mer än 200 kilogram, men nu skulle detta kvantum höjas till 300. Vad betyder då detta? Jo, det är två fat fotogen, som man skulle få ha hemma på sin gård. Har man då ett fat fotogen för belysningsändamål, skulle man sålunda icke få ha hemma mer än ett fat för sin motor, det vill säga vad som räcker till att ha den i gång en tre à fyra dagar; och sedan skulle man ånyo få hämta hem ett fat. Detta är naturligtvis ett orimligt förhållande, som förtjänar beaktande, innan den nya förordningen utkommer.

Som sagt, först var det de stora importbolagen, som vände sig mot den nu gällande flammningspunkten. Men det var även ett annat stort intresse, som gjorde det; och det var dess representant, som nyss här hade ordet, det var assurancesbolagen, som ingingo till Kungl. Maj:t och i den allmänna säkerhetens intresse hemställde om en skärpning av de nuvarande föreskrifterna. Ja, det är naturligt, att assurancesbolagen äro mycket angelägna om att få hjälp av statsmakterna för att upprätthålla sina bestämmelser. De ha intresse av att minska sina risker så mycket som möjligt, och det har man ingen anledning att förvåna sig över. Det är dock tariffbolagen, som inkommit med denna framställning. Vi hava icke hört något uttalande från de bolag, som i främsta rummet verka på landet, nämligen de ömse-sidiga försäkringsbolagen, med vilka flertalet här i kammaren dock har mest att göra.

Nu sade verkligen den föregående talaren, att det icke är för att oljan själv lätt tar eld som man särskilt vänder sig emot den, utan det är därför, att den är i hög grad brännbar. Men vi kunna dock icke ta oss till att lagstifta för alla brännbara ämnen, sådana som brinna, när man satt eld på dem. Det är sant, att denna vara i viss mån är i högre grad brännbar än andra, så att man icke alldeles får bortse från den därav härflytande risken, och det vill jag icke heller göra; men i en skrivelse, som jag här har, och som utgått just från tariffbolagen — den är under-tecknad även av herr Herlitz — håller man sig uteslutande vid förhållandena i städerna och de stadsliknande samhällena. Ja, i dessa samhällen finnes det ju dock en möjlighet att hjälpa sig, om någon oro skulle uppstå för de förhållanden, som vi här beröra, då det för dem icke är någon svårighet, tror jag, att få in

*Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)*

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)

bestämmelser mot den lagring, för vilken man är så rädd i de brandordningar, som finnas för städerna; att, om man på de olika platserna toge in sådana bestämmelser i sina brandordningar, man skulle behöva känna någon oro för att dessa bestämmelser icke skulle stadfästas av Konungens befallningshavande, det har jag föga anledning att tro, sedan jag gått igenom de utlåtanden Konungens befallningshavande avgivit med anledning av det till dem remitterade förslaget.

Jag tror dock, att denna eldfaresynpunkt är i ganska avsevärd grad överskattad. Vi hava dock en mångårig erfarenhet på området, dessa oljor hava här varit i bruk i ett 20-tal år, och, såsom den föregående talaren ej kunde jäva, man har dock icke haft några olyckor. Då är det väl en till verkligheten gränsande sannolikhet, att faran är i viss mån överskattad; och skulle en olycka inträffa, så får man inte heller då, menar jag, genast, såsom ofta är fallet, skrika på en lagändring, utan man får väl väga de risker, som finnas, mot de verkliga fördelar, som äro förenade med den lagstiftning, som vi hava, och den lagstiftning, som vi begära skall bli föremål för utredning.

Jag kan icke hjälpa, att jag tycker att en del av de utlåtanden, som inkommit, verkligen lämna exempel på hur man uppkonstruerar faror på detta område. Vi hava sålunda ett uttalande från Smålands handelskammare som finnes bifogat uttalandena från alla tre Konungens befallningshavande i Småland, nämligen K. B. i Jönköpings län, Kronobergs län och Kalmar län; och av alla understrykes som riktigt handelskammarens resonemang. Handelskammaren säger, att inom städerna får man ha samma mängd fotogeni enskilt förråd som på landet, d. v. s. 300 kilogram. Tänk nu på ett hus, säger man, där det finns fem familjer, tänk, säger man, på ett hus där det finnes tio familjer, då kan man lägga in 3,000 kilogram fotogen i det husets källare; ja, med den föreslagna rätten till innehav av ända till 1,500 kilogram efter blott anmälan, om källaren uppfyller vissa fordringar, för var och en av dessa familjer, skulle man komma upp till 15,000 kilogram i den källaren. Men hur ofantligt uppkonstruerat är icke ett sådant resonemang! Vilken människa kan väl tänkas lägga upp sådana förråd i en stad, där man varje stund kan få köpa fotogen. Man talar om att det är trähus; men de familjer, som bo i dessa trähus, hava ingalunda för vana eller äro rent ut sagt icke i den förmögenhetsställning, att de kunna taga hem sådana förråd. Deras behov och deras köpkraft är ofta mera avpassad efter två liter än efter två fat fotogen.

Man har sagt att det skulle vara så svårt att kontrollera skillnaden mellan eldfarliga och icke eldfarliga oljor, därigenom att en del oljor äro över och en del under den här 40-gradersgränsen. Jag får bekänna, att jag har icke så stor sympati för dem, som framföra dessa synpunkter; ty det är väl deras uppgift att utöva denna kontroll och icke göra några särskilda svå-

righeter därvidlag, då det verkligen är stora och viktiga mål, som man med denna lag önskar uppnå.

*Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)*

Vad flampunktgränsen beträffar, så hänför man sig till lagbestämmelserna i en mängd olika länder. Jag har här en promemoria från inspektören för explosiva varor, i vilken han talar om alla möjliga länder, där de hava strängare bestämmelser eller liknande bestämmelser med dem, som föreslås i den nya förordningen. Men i hans promemoria finnes icke omnämnt ett land, som enligt mitt förmenande här bör uppmärksammas, och som spelar en utomordentlig roll, och det är England. England är dock ett synnerligen praktiskt land, där man väl förstår sig på att administrera dylika saker; och där har man under alla tider kunnat leva under en ordning, som frigiver alla dylika vätskor, som hava en flammingspunkt över 23°. Har det verkligen kunnat gå detta, utan att några obehagligheter visat sig, och utan att införa några föreskrifter som motväga den eventuella risken, så är väl det för oss ett skäl att, åtminstone innan vi företa någon skärpning, noggrant taga reda på dessa förhållanden.

I den slutkläm, vartill utskottet kommit, föreslår utskottet kammare att begära, det Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida icke flammingspunkten lämpligen kunde ned sättas, exempelvis till + 26° C. Jag skulle vilja framhålla som synnerligen önskvärt att Kungl. Maj:t därvid ville ägna just detta förhållande i England en noggrann och ingående uppmärksamhet. Man kan ju tänka sig, att den flammingspunkt, som fastställs, i viss mån borde vara beroende av temperaturen i landet; men i så fall skulle, då det i England är betydligt varmare än i vårt land, det finnas ytterligare skäl att antaga, att vi möjligen skulle kunna reda oss med den flammingspunkt, som vi exempelvis föreslå.

Såsom av den föregående talaren omnämndes, är det ju två intressen, som i denna fråga stå emot varandra. Det är dels deras intresse, som äro förespråkare för den allmänna säkerheten och som uppge, att eldfarerisken skulle vara så betänkligt stor, att vi icke kunde nöja oss med vårt nuvarande tillstånd utan behöva skärpta bestämmelser, och dels det intresset, som heter, att man bör frigöra sig från beroendet av Standard Oil-trusten.

Vad nu eldfarerisken beträffar, har jag förut yttrat, att jag tror, att den är i avsevärd grad överdriven, och att man just för de stadsliknande samhällena kan komma till bestämmelser, som göra en allmän lagstiftning obehövlig. Å denna sida har man faror, som åtminstone i viss mån framkonstruerats, men har intet exempel på att dessa faror förverkligats.

Vad däremot risken för trustbolaget Standard Oil Co:ö beträffar, så ha vi här i landet en särskild anledning att erinra om vad den betyder och vad den för oss kan betyda. Vi erinra oss det så kallade slavkontraktet, som Standard Oil påtvang vår minuthandelskår för ett par år sedan, och som delvis gäller

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)

ännu. Kan man genom en åtgärd som den nu föreslagna verkligen motverka trusten, så att den icke får det ödesdigra inflytande, som man har anledning att frukta, så tror jag att man verkligen kan göra det med stor rätt och utan att behöva frukta, att man går in på eldfareriens område. Beroendet av ett enskilt monopol är alltid förhatligt, och ännu mera förhatligt naturligtvis, när det utövas av utlänningar, men mest förhatligt blir det, när det utövas av en monopolistisk sammanslutning, vilken, såsom det redan visat sig, går fram med en sådan hänsynslöshet som den trust, varmed vi nu hava att göra.

Det är givet, att vi vid vårt lagstiftningsarbete ofta måste göra inskränkningar på den personliga frihetens område. Inskränkningar måste göras för att skydd skall erhållas mot andras godtycke. Kunna vi då någon enda gång utan risk åstadkomma en lättnad, på någon punkt, så tror jag att det tillfället bör användas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande, under vilket herr vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Eriksson* i Grängesberg och *Karlsson* i Fjäl.

Herr R ö i n g: Herr vice talman, mina herrar! Den siste ärade talaren, som är ordförande i det tillfälliga utskott, som behandlat min motion, har i ett så ingående och sakrikt anförande dels belyst själva spörsmålet och dels även vederlagt de synpunkter, som utvecklats av den förste talaren, att jag för min del icke har mycket att tillägga. Men jag vill emellertid, då herr Herlitz slutade sitt anförande visserligen med att yrka avslag på utskottets hemställan men dock uttalade en önskan att från min sida eller från utskottets ordförandes sida skulle framkomma ett förslag om skrivelse i annan riktning än utskottet föreslagit, för min enskilda del säga, att jag icke kan vara med om att framställa ett sådant yrkande, eller, om det framställes, giva min röst till förmån för detsamma.

Herr Herlitz framhöll den inom försäkringsbolagen rådande oron över de stora kvantiteter brännbara oljor, som kunna få finnas i våra städer och stadslignande samhällen, men det förvånar mig, att denna oro verkligen kan vara så stor, som herr Herlitz vill låta påskina, då han samtidigt nekande besvarande frågan, huruvida man har någon erfarenhet av att det hänt olyckor till följd av att dessa kvantiteter olja få innehavas. Vi ha lika litet här som i utlandet någon kännedom om några dylika olyckor, och jag vände mig till följd av ett samtal, som jag i går hade med herr Herlitz, till ett av de större petroleumbolagen här i staden och frågade dess chef om brandförsäkringsbolagens oro över de nuvarande bestämmelserna givit sig uttryck i sådan riktning, att de t. ex. i dag fordra högre premier än de gjorde för några få år sedan? — »Nej», blev svaret, »förhållandet är alldeles det motsatta; jag har förut betalt 7 kronor pr mille i assurans

för mitt petroleumupplag» — jag tror att det är beläget ute vid Värtan — »nu däremot, sedan försäkringsbolagen fått erfarenhet om hur liten risken är mot vad den förut ansågs vara, har jag ett erbjudande till fyra kronor». Detta uttalande går åtminstone icke i den riktning som herr Herlitz' framställning.

*Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)*

Jag kunde snarare ha väntat mig av herr Herlitz' uttalande, att han skulle yrkat bifall till utskottets hemställan. Utskottets hemställan, mina herrar, går icke ut på ett rent bifall till motionen. Utskottet föreslår riksdagen att endast uttala sig för status quo, d. v. s. att icke någon höjning i flammingspunkten skall beslutas, men samtidigt föreslås, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande huruvida icke flammingspunkten lämpligen kunde nedsättas. Kungl. Maj:t skulle sålunda vidtaga en utredning av detta spörsmål, och vid denna utredning kunde vissa av de synpunkter, som herr Herlitz förfäktar, komma att beaktas, då det är alldeles uppenbart, att en omarbetning av vår förordning angående eldfarliga oljor behöver åstadkommas snarast möjligt, däri vill jag ge herr Herlitz fullständigt rätt.

Det finnes verkligen anledning för brandförsäkringsbolagen att ha en viss oro, fastän den nog icke behöver vara så stor, en or över vissa bestämmelser i vår författning om eldfarliga oljor, vilka bestämmelser herr Herlitz icke berörde i sitt anförande. Det är t. ex. sådana bestämmelser som den, att om jag vill anlägga det på mindre avstånd från närmaste byggnad än 500 fot. Då kan jag få ett sådant tillstånd, om det icke finnes någon byggnad på närmare avstånd från upplaget, men sedan väl upplaget kommit till stånd, gör det ingenting, att byggnader, även industriella byggnader, uppföras alldeles invid själva upplaget. Det är naturligtvis en bristfällig bestämmelse. En annan lucka i förordningen är följande. Om jag har ett upplag av fotogen och företager vissa blandningar av fotogen för att därigenom höja flampunkten, vilket ofta äger rum, och blandar så, att en del av partiet har en flampunkt under 40°, vad inträffar då? Jo, ur säkerhetssynpunkt lägges beslag på partiet, men icke skyddas brandförsäkringsbolagen genom dessa beslag, ty fotogenen ligger fortfarande kvar på samma plats, till dess domen vunnit laga kraft. Det är naturligtvis en bestämmelse, som bör ändras.

Beträffande den synpunkt herr Herlitz gjorde gällande, att om t. ex. blixten skulle slå ned i ett hus och antända detta och eldsvåda uppstå, denna eldsvåda kunde utbreda sig och få en sådan omfattning, att fara kunde uppstå för ett stadssamhälle, om fotogenen funnes i närheten, så vill jag påpeka att en liknande fara förefinnes beträffande en massa andra artiklar, som även äro brännbara och befordra utbredningen av en uppkommen eldsvåda, t. ex. om där ligger lagrade större partier harts eller oljefernissa, etc. etc.

Till sist vill jag hänvisa till ett yttrande av trustkommittén, varav framgår, att även ur den synpunkt som herr Herlitz framhållit, risken icke är så stor. Naturligtvis har trustkommittén huvudsakligen sett denna fråga ur trustsynpunkt, men den har icke kunna un-

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.

(Forts.)

derlåta att även i en passus i sitt betänkande framhålla sin synpunkt på frågan angående eldsäkerheten, och den har kunnat göra det så mycket mer, som, den person, som är ordförande i trustkommittén, landshövdingen friherre Lagerbring, är en gammal erfaren försäkringsman och, som jag tror, herr Herlitz' företrädare på dennes plats i det försäkringsbolag herr Herlitz är satt att styra. Där finnes ett uttalande av följande innehåll: »Det till kommitterade överlämnade författningsförslaget synes väsentligen vara byggt på den uppfattningen, att nu gällande föreskrifter angående eldfarliga oljors förvaring m. m. ej äro tillräckligt tryggande ur eldsäkerhetssynpunkt. Förslaget utsträcker därför också begreppet eldfarliga oljor i syfte att under en blivande lagstiftning kunna inbegripa bland annat även den utanför nu gällande bestämmelser fallande bättre lysoljan, vilken enligt uppgift täcker en högst avsevärd del av den nuvarande svenska lysoljekonsumtionen. Kommitterade vilja, såsom redan antytts, icke ingå på frågan om lagförslagets berättigande ur säkerhetssynpunkt. Helt visst förtjänar denna synpunkt stort beaktande, ehuru därvid även torde böra uppmärksammas, dels att, såvitt känt är, någon större eldsolycka under nu gällande bestämmelsers tillämpningstid hittills icke inträffat på grund av eller i samband med handhavandet eller tillvaron av fotogenupplag, dels även — och denna omständighet är sannolikt ett viktigt skäl till nu anförda förhållande — att allmänheten numera nått en betydande erfarenhet rörande den vid handskande med eldfarliga oljor nödvändiga försiktighet och omtanke samt också bringar denna erfarenhet i daglig tillämpning.»

Denna fråga, mina herrar, är av mycket större betydelse än många tror. Skulle det inträffa, att det lyckades förmå Kungl. Maj:t att höja flampunkten till 55°, ett önskemål, som världens mäktigaste trustbolag, Standard Oil, kämpat för i vårt land under många år, då är det förbi med alla förhoppningar om en livskraftig konkurrens mot detta mäktiga monopolbolag, och icke allenast detta skulle bli följden, utan allmänheten skulle ävenledes utan tvivel få i framtiden betala vida högre pris för sin fotogen, än om bestämmelserna i vår författning om eldfarliga oljor bleve sådana, att en utländsk eller inhemsk konkurrens kunde trivas vid sidan av Standard Oil. Jag hoppas livligt, att andra kammaren måtte bifalla utskottets hemställan, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, yttrade:

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Denna fråga torde vara av en oerhört invecklad och svår beskaffenhet, och det förefaller mig därför, som om det icke vore fullt lämpligt, att kammaren och sedan eventuellt riksdagen ginge för mycket i detalj i sina uttalanden i ett spörsmål, som dock väl i första rummet torde vara av teknisk art.

Ser man på motiveringen och även på klämman, förefaller det mig, att berättigade anmärkningar kunna göras. Det är visserli-

gen sant, som ju påpekats här, att det ifrågasättes rörande flampunkten endast att riksdagen skulle förorda, att någon höjning ej skulle ifrågakomma, och i en skrivelse hemställa om utredning, huruvida en nedsättning kunde vara lämplig exempelvis till 26°. Men äro verkligen denna kammars medlemmar kompetenta att här direkt peka på 26°? Finnes det så oerhörd teknisk kunskap i denna fråga här, tro herrarna, att ni äro fullt beredda att göra ett sådant uttalande? Jag skulle endast vilja våga det antagandet, att de allra fiesta av herrarne egentligen skulle vilja ställa sig på samma ståndpunkt som jag, d. v. s. förklara, att vi icke ha den tekniska kompetens, som fordras för att göra ett sådant uttalande. Jag vill icke uttala mig om huruvida flampunkten bör höjas eller icke. Det är även detta i första rummet en teknisk sak. Skäl kunna anföras för, och skäl kunna avgjort anföras mot, men lika litet som jag vill uttala mig därom, lika litet anser jag mig kompetent att uttala mig om dessa 26°, och vad som synes ligga nära till hands är, att man kan känna sig betänksam mot att sänka flampunkten till 26°, då vid alla temperaturer över 26° eller 27° ju dock gaser utvecklas, som kunna framkalla eldfara.

*Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)*

Jag vill emellertid icke stanna därvid utan bara betona svårigheten att gå in i tekniska detaljer och skulle helst velat komma med återremissyrkande för att få en del synpunkter, som av herr Herlitz framhållits, bättre beaktade, när utskottet skulle slutredigera sitt betänkande, men det synes mig olämpligt att vid denna riksdag skicka tillbaka frågor, om det icke är alldeles nödvändigt, och därför nödgas jag, då jag icke anser mig kunna taga bestämd ståndpunkt här, följa herr Herlitz i hans avslagsyrkande.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Då jag läste detta utskottsutlåtande, kände jag mig verkligen tillfredsställd och tacksam mot utskottet för den förståelse utskottet visat uti denna fråga.

Nu sade den förste ärade talaren, att här föreligga två olika intressen, som på sätt och vis strida mot varandra. Det ena var att få så billig vara som möjligt, och det andra, vilket skulle vara det motsatta intresset, att söka åstadkomma säkerhet för liv och egendom. Ja, om frågan vore precis av sådan beskaffenhet, nämligen att det vore fråga om säkerhet för liv och egendom, såsom den förste ärade talaren framställde saken, då borde väl alla vara eniga med honom. Men han kunde icke bevisa detta sitt påstående. Och då han sökte framkomma med bevis för sin uppfattning om den stora fara, som skulle hota, därest författningen icke bleve ändrad, nödgades han göra ett hopp ända bort till norra Amerika. Det var där det inträffat en olyckshändelse på grund av de stora oljeupplagen, men någon olyckshändelse i vårt land lyckades han icke konstatera, och jag har mig icke heller bekant, att någon sådan förekommit.

Nu har utskottets ordförande så sakligt och fullständigt bemött den förste ärade talarens anförande i alla stycken och de

Om ändring i
förorordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.

(Forts.)

invändningar han gjorde från olika synpunkter, att jag har icke mycket att tillägga. Och det vill förefalla mig, som om också herr Hildebrand i det avseendet fått samma intryck som jag. Herr Hildebrand tycks ha känt med sig, att utskottets ordförande så fullständigt bemött den förste ärade talaren, så att han ansåg sig nödgad träda fram till hans undsättning. Herr Hildebrand kommer nu med den invändningen och säger, att frågan är av teknisk natur och så oerhört invecklad, så att vi icke böra tilltro oss att bedöma densamma. Det synes mig då, att när herr Hildebrand har den uppfattningen, han hade bort komma till det resultat, att vi för all del inte borde skriva till Kungl. Maj:t och begära någon ändring. Ty kan inte herr Hildebrand, och som han antog, inte heller kammaren bedöma vart det skulle taga vägen om en ändring vidtoges, då bör man väl ej förorda någon sådan. Det är visserligen sant, att utskottet även gör en antydning om att man skulle kunna taga under omprövning, även huruvida icke en lägre flammingspunkt än den nuvarande kunde införas, och jag tror att utskottet har fullkomligt rätt däri, att den frågan bör komma under omprövning.

Jag skall icke inlåta mig på försäkringsbolagens ståndpunkt i detta stycke. Det förefaller mig, att det blir vederbörande försäkringsbolag själva, som avgöra, huruvida de vilja teckna försäkring eller icke för olika sorters oljor. Det är väl sålunda de själva, som såvitt jag kan förstå hava att bedöma den saken. Jag skulle vilja säga, att vad vi här tro oss veta och förstå det är, att om försäkringsbolagsintresset och oljetrustintresset i allt för hög grad skulle få göra sig gällande, då förstå vi mycket väl särskilt det senare, vartill det skulle leda, och det vore, att varans pris i avsevärd grad skulle höjas. Det har också med skärpa framhållits förut dels av utskottets ordförande och dels av herr Röing. Jag förstår mycket väl, att herrar stockholmarna icke fästa så mycket avseende vid den saken, särskilt då det gäller denna oljas användning såsom belysningsmaterial. Här finnas ju andra resurser, såsom gas och elektricitet, och det är väl en hel del stockholmarna i bättre ställning, som knappast nu veta, hur en fotogenlampa ser ut. Men på landet ställer sig saken helt annorlunda, och jag hoppas, att landsbygdens representanter i detta fall äro på sin vakt och verkligen inse vad frågan här gäller.

Det är nog icke den tekniska synpunkten, som vi här böra framhålla. Vi hava en ganska stor praktisk erfarenhet, och den får väl tala här som i så många andra fall. Ofta händer, att när man hänskjuter en fråga till de tekniskt sakkunniga, så komma de till olika uppfattningar och resultat. Så var det t. ex. i arsenikfrågan. Men vi förstodo, att när folk blevo sjuka av giftet, då var det skadligt.

Då ingen olycka hänt med de rådande förhållandena eller gällande bestämmelserna, så synes det oss lekmän, som icke äro tekniskt bildade, att vi endast på grund av vanligt bondför-

stånd fortfarande kunna känna oss trygga, och för min del har jag icke alls känt några farhågor av den art, som den förste ärade talaren sökte framrulla.

Jag finner alltså mycket goda skäl tala för utskottets förslag, vartill jag också ber att få yrka bifall.

*Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.*

(Forts.)

Herr Westman: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att i det föreliggande utskottsbetänkandet har gjorts en antydan om att flammingspunkten för de eldfarliga oljor, som falla under lagens bestämmelser, skulle kunna sänkas, och häremot fann han icke något vara att anmärka. Jag skulle heller icke gjort någon anmärkning mot utskottsbetänkandet, om här verkligen endast varit en antydan om att man möjligtvis i en blivande lagstiftning skulle kunna sänka flammingspunkten. Men här förekommer icke bara en antydan, utan hela utskottsbetänkandet är egentligen en argumentering för att flammingspunkten skall sänkas, och utskottsbetänkandet innehåller icke endast — något, som jag för min del skulle vilja vara med om — en begäran, att icke någon skärpning skall ske i de nuvarande bestämmelserna d. v. s., att flammingspunkten icke skall höjas utöver $+ 40^{\circ}$ C., utan det innehåller också en begäran, att Kungl. Maj:t ville taga under öfvervägande, huruvida flammingspunkten icke kan nedsättas till $+ 26^{\circ}$ C., och det utan den ringaste inskränkning. Det är detta jag finner betänkligt.

Man har här talat om de olika intressena, och den siste talaren väddade till lantmännen och sade, att här var det ett intresse för landsbygden att bevaka. Utskottets ordförande ville också spela på den strängen, då han framdrog exempel på huru ringa förråd av eldfarliga oljor, man för närvarande får inneha på landsbygden. Det är mycket riktigt, att det möjligtvis kan finnas ett intresse för landsbygden att få inneha större förråd av eldfarliga oljor, och häri skulle jag icke finna någon fara alls. Men det är icke därom det är fråga nu, utan i utskottsbetänkandet är det fråga om att utesluta från varje bestämmelse i lag alla eldfarliga oljor, där icke flammingspunkten är högre än $+ 26^{\circ}$ C. Man bör då taga hänsyn till ett annat intresse, och det är städernas intresse. Det är ingalunda med hänsyn till brandstodsbolagens intressen, som jag vill tala emot utskottet. Brandstodsbolagen veta nog, såsom utskottet påpekar, att skydda sig själva. Men här finnes ett annat intresse i våra tätare bebyggda samhällen; det är icke innehavarnes av den eldfarliga oljan intresse, det är icke handelsintresset, utan det är den stora allmänhetens i städerna intresse att icke inpå sina fastigheter, sina inventarier och våningar få stora upplag eldfarliga oljor fullkomligt okontrollerade. Utskottet har åberopat sig på statistiken och säger, att »den hittills gångna erfarenheten icke alls ådagalagt behovet, ur eldfarlighetens synpunkt sett, av en förhöjning av den nu bestämda s. k. övre eldfarlighetsgränsen». Detta vill jag gå med på, men icke får man härav draga den slutsatsen, att man kan sänka den utan vidare. Då kan man verkligen vara berättigad att hysa en viss oro i städerna. Utskottet åberopar, att allmänheten har vunnit allt

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.

(Forts.)

mera ökad insikt om nödvändigheten av att försiktigt umgås med eldfarliga oljor. Det är fullkomligt riktigt, men det är därför att lagen säger, att dessa oljor äro eldfarliga, och då har allmänheten lärt sig inse nödvändigheten av att iakttaga försiktighet. Men kommer det en lagstiftning som säger, att alla dessa eldfarliga oljor icke äro eldfarliga, då undrar jag, om försiktigheten längre kommer att iakttagas.

Så åberopas det, såsom herr Herlitz påpekat, att lagstiftning om försiktighetsåtgärder icke skulle vara så strängt behöfliga, därför att brandstodsbolagen komplettera dem med sina stränga bestämmelser. Det tycker jag är ett högst egendomligt resonemang. Anser man, att dessa stränga bestämmelser, som brandstodsbolagen uppställa, äro behöfliga, då böra de väl intagas i lagen, och man skall väl icke underlåta att lagstifta av det skälet, att man överlåter det åt det enskilda initiativet.

Här har även åberopats England, det enda land för övrigt, som utskottet tycks kunnat åberopa, och beträffande detta land säges det, att man *förmodligen* ansett det tillräckligt att stadga en lägre flammingspunkt. Först och främst vill jag då säga, att såvitt jag har mig bekant, finnes det uteslutande stenhus i alla engelska städer. Det är en betydlig skillnad häremellan och våra svenska småstäder med byggnader till övervägande delen uppförda av trä. Vidare ha, som utskottet också påpekar, krafter varit i rörelse i England för att få en skärpning i lagstiftningen. Visserligen är jag icke i tillfälle att kunna exakt säga, vilken framgång dessa rörelser kunnat eller kunna hava, men det har uppgivits för mig, att det fortfarande arbetas ganska livligt i England på att få till stånd en skärpt lagstiftning på detta område.

Nu är det uteslutande, kan man nästan säga, ur handlarnas och konsumenternas intresse, som man framhåller nödvändigheten av lättare bestämmelser. Att handlarne för sin del gärna se, att alla bestämmelser bortfalla, vilka på något sätt kunna för dem medföra vare sig besvär eller utgifter, är ju alldeles givet. Men detta får väl icke vara bestämmande, om viktigare intressen påkalla lagstiftningsåtgärder. Vad konsumentintresset beträffar, så skulle det ju vara, att varans pris blir något högre, därför att, som utskottet säger, det nödvändiggör särskilda anordningar att förvara den eldfarliga oljan på sätt lagen nu föreskriver. Ja, de bestämmelserna äro verkligen så enkla, så jag tror icke, att kostnaderna för att iakttaga dem kunna väsentligt om ens något inverka på priset.

Emellertid kan jag för min del icke vara med om en skrivelse till Kungl. Maj:t sådan som den här föreliggande. Jag anser, såsom den första talaren antydde, att det kan vara stora skäl i att taga under övervägande, huruvida icke bestämmelserna om förvaring och upplag av eldfarliga oljor böra lättas för vissa slag av eldfarliga oljor, som nu falla under lagens stränga bestämmelser, exempelvis de vilkas flammingspunkt ligger mellan den nuvarande gränsen $+ 40^{\circ}$ C. och den av utskottet angivna $+ 26^{\circ}$ C. eller någon annan, men att helt och hållet utesluta varje kontroll, inom stadssamhällen i

synnerhet, på eldfarliga oljor, vilkas flammingspunkt är under + 40° C., kan jag icke vara med om. Ty jag är förvissad om att det icke går an, såsom utskottets ordförande yttrade, att komplettera dessa bestämmelser genom att insätta bestämmelser i städernas brandordningar. I någon mån kan det ske, men jag kan icke se, att man i städernas brandordningar kan förbjuda folk att inomhus hava lager av oljor, som den allmänna lagen tillåter förvaras utan kontroll eller inskränkande bestämmelser.

På grund av vad jag sålunda anfört, herr talman, vill jag för min del påyrka, att i utskottets kläm utgå orden »ej mindre» och vidare slutet, som börjar med »än även». Jag är övertygad om, att därest någon lindring kan ske för oljor, vilkas flammingspunkt ligger under + 40° C., Kungl. Maj:t på grund av den diskussion, som förts här i kammaren, kommer att beakta detta intresse. Som jag föreslagit, kommer då klämman att lyda: att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av ny förordning angående eldfarliga oljor icke måtte höja den i nuvarande förordning bestämda flammingspunkten + 40° C., och därmed punkt.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag skall icke yttra många ord. I egenskap av fotogenhandlare har jag under loppet av många år haft tillfälle att något följa med utvecklingen på detta område och därvid kommit att reflektera över, vad som möjligen kan göras i detta avseende. Jag har därför också följt det av kommerskollegium framlagda förslaget med stort intresse. Med hänsyn härtill vill jag nu säga, att om kammaren haft tillfälle att närmare studera dessa förslag, så skulle kammaren också med största intresse följt behandlingen av denna fråga, vilket ju också i viss mån blivit fallet.

Om nämligen detta förslag skulle vinna Kungl. Maj:ts godkännande och utfärdas såsom förordning, så är jag för min del övertygad om, att det icke kan undgås, att fotogenen, denna oundärliga nödvändighetsvara, kommer att stiga ganska betydligt i pris.

Läser man § 25 i detta förslag, så skall man finna, att tillämpningen av denna paragraf ovillkorligen kommer att medföra, att en hel mängd nya byggnader måste uppföras vid handelslokalerna för lysoljor överallt i landet, eller där detta icke är av behovet påkallat, att åtminstone reparationer och förändringar måste vidtagas beträffande dessa lokaler.

När man skärskådar denna sak, får man uppenbarligen icke göra så, som den siste ärade talaren gjorde och påstå, att det här uteslutande är fråga om ett handelsintresse. Ty jag betvivlar, att det i landet finnes någon handlande, som är så osjälvisk, att han icke av konsumenter och köpare söker få ut de kostnader, som bliva en följd av tillämpningen av bestämmelserna i detta förslag. Det finnes emellertid ett annat intresse, och jag ber att skarpt få betona den saken, som strävar att få ut

Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.
(Forts.)

Om ändring i så mycket som möjligt av denna nya förordning, och det är det förordningen maktiga Standard Oilbolaget.
ang. eldfarliga oljor m. m.
(Forts.)

Denna mäktiga trust, som behärskar lysoljemarknaden i Sverige liksom i många andra länder, har i sin makt att där-est denna förordning utfärdas, slå ihjäl varje köpman, som söker att vid sidan av trusten, bedriva handel med lysoljor. Ty denna trust har redan ett sådant försprång, att det blir omöjligt för en utomstående, som icke är allierad med trusten, att driva handel med lysoljor. Att detta kommer att medföra en höjning av priserna, är ju alldeles uppenbart.

I motsats till den siste ärade talaren ber jag få betona, att det som synes mig viktigast i utskottets hemställan, det är just vad som innehålles i de ord, som herr Westman ville stryka. Ty utan att man går ned till 26° flammingspunkt tror jag inte, att man vinner så mycket, som man avsett med motionen och i utskottets utlåtande. Det är nämligen klart, att man icke kan sätta gränsen för flammingspunkten var som helst, utan man måste naturligtvis ansluta sig till de kvaliteter, som äro i bruk och f. n. finnas i handeln.

Om jag till mina ärade kamrater här i kammaren skulle rikta den fråga, varpå det egentligen kan bero, att den fotogen, som användes, i det ena hushållet, kallas för eldfarlig, medan den fotogen, som användes i det andra hushållet, icke kallas eldfarlig, så tror jag, att litet var skulle bli svarslös, ty det är en sak, som icke kan avgöras utan kemisk analys. I den ena familjen använder man den lägre standardkvalitén, i den andra den kvalitén, som här blivit benämnd Water White. Det är omöjligt att okulärt bedöma detta; man måste företaga en kemisk analys. Det är också så, att man i det ena samhället, t. ex. ett arbetarsamhälle, nöjer sig med de sämre kvalitéerna, och där bli då de oljor, vilkas flammingspunkt är 27° eller 28° betraktade som eldfarliga, under det att man i ett annat samhälle, där man vill ha bättre kvalitéer, får denna vara hand- havas fritt, emedan flammingspunkten ligger över 40°.

Detta synes mig fullkomligt oegentligt. Det enda riktiga är, som jag förut sade, att man går ned till den flammingspunkt, som här förutsättes nämligen 26°. Det finnes ett annat, praktiskt skäl, som talar för en sådan åtgärd, och det är, att man har mycket svårt att på förhand bestämma, om flammingspunkten kommer att nedgå till 39,5° eller 40,5°.

För icke länge sedan hade vi nere i min stad ett åtal, där en partihandlare, en kollega till mig, blev åtalad, emedan han hade ett stort fotogenlager inne i staden. Sedan stadsfiskalen beslagtagit 600 à 800 fat, befanns det då, att vart annat eller vart tredje fat innehöll olja av den beskaffenhet, att den var beslagttagbar. De andra faten voro däremot fria, och ändå var största delen av samma kvalitén. Detta berodde därpå, att man vid blandningsproceduren fått en del av faten fyllda med olja, som höll något lägre flammingspunkt, ehuru det var samma mär-

ke, och ehuru varan såldes under samma beteckning och till samma pris.

Till sådana orimliga konsekvenser kommer man när man icke vill gå ned tillräckligt långt med avseende på flammingspunkten. Vid försäljning av vanliga lysoljor bör naturligtvis den inskränkning gälla, som kan vara av behovet påkallad, men den behöver icke vara på långt när så sträng, som här framhålles.

Om ändring i förordningen ang. eldfarliga oljor m. m.
(Forts.)

Herr Herlitz talade om, att obegränsade kvantiteter kunna uppläggas inom städerna. Ja, men jag försäkrar, att det redan nu finnes så stränga bestämmelser, när det gäller upplag i städerna, att det sannerligen icke är lätt att få ett sådant upplag till stånd på rimligt avstånd från de centralare delarna av en stad. Städernas jordpolitik går ju ut på att allt mer och mer utvidga städernas områden och planlägga dessa nyinkorporerade stadsdelar. Så snart dessa nya områden, som kunna ligga ganska långt utanför städernas centrala delar, blivit planlagda, fordrar man, att avståndet från ett upplag av eldfarliga oljor till närmaste byggnad skall vara 100 meter. Gäller det att inrätta ett upplag inom ett område, som tillhör en stad, men som icke är planlagt, fordras ett avstånd av 50 meter till närmaste hus. Redan detta innebär ju, en så väsentlig inskränkning i rätten att anlägga upplag i stad, att det torde vara alldeles tillräckligt, och man får icke skjuta över målet så grundligt, som den förre ärade talaren gjorde, då han talade om de obegränsade kvantiteter, som kunna uppläggas i stad.

Jag vill sluta som jag började med att framhålla, att detta är en synnerligen viktig fråga, särskilt i en tid, då man söker se till hur man skall förhindra stegring i priserna på oundgängliga förbrukningsartiklar. Det synes mig vara ett steg i rätt riktning, om kammaren nu bifaller utskottets förslag, till vilket jag på sakens nuvarande ståndpunkt skall be att få yrka bifall.

Herr Herlitz: Herr talman! Jag begärde ordet för att bemöta några föregående talare, men då den sista ärade talaren nu beskyllde mig för att grundligt hava skjutit över målet, skall jag först vända mig mot honom och uttala den förmodan att han vid närmare eftertanke nog skall finna, att jag hade rätt, då jag sade, att det f. n. är tillåtet att upplägga huru stora kvantiteter som helst av sådana oljor — »Water white» —, var som helst och utan iakttagande av några som helst föreskrifter i lag. — Det var vad jag sade från början, och med denna min uppgift har jag icke skjutit över målet, utan jag tror, att den är fullkomligt korrekt.

Utskottets herr ordförande åberopade handelsvärlden som den i frågan verkligt sakkunnige och framförde vidare åtskilliga exempel, på att de nuvarande bestämmelserna verkade synnerligen hårt och obilligt på landsbygden. Jag vill då endast fästa

*Om ändring i
förordningen
ang. eldfarliga
oljor m. m.*

(Forts.)

uppmärksamheten därpå, att vad jag sökt framhålla, det är, att det är mycket möjligt, att åtskilliga av de nuvarande bestämmelserna, t. o. m. de av kommerskollegium föreslagna lindrigare bestämmelserna, ur handelsvärldens synpunkt äro obehöfligt stränga. Men om det anses obilligt, att på landsbygden särskilda försiktighetsmått måste vidtagas, därför att en lanbrukare innehar några fat fotogen, och om man förty vill söka åstadkomma en ändring härutinnan, kan väl icke därav dragas den slutsatsen, att det är nödvändigt att bibehålla den situation jag nyss angav och ytterligare försvåra den genom att medgiva, att, som det uttryckes, flammingspunkten sänkes till 25°. Med god vilja bör man väl kunna finna någon medelväg. Här förefinnes icke, så som man velat göra gällande, olika intressen för land och stad utan intressena äro för båda desamma, och man kan mycket väl utan att kränka landsbygdens rätt se till, att städerna icke bli helt och hållet prisgivna.

I anledning av herr Hamrins yttrande skall jag vidare be att få påpeka, att det enligt kommerskollegii förslag icke alls är nödvändigt att förlägga sådana här upplag utanför städernas planlagda område; det behövs endast att de förläggas på minst 100 m. avstånd från närmaste byggnad.

Herr ordföranden i utskottet meddelade en upplysning, som jag åhörde med mycket intresse. Han sade, att det skulle ligga i ett stadssamhälles makt att skydda sig mot eldfarliga oljeupplag genom bestämmelser i sin brandordning. Det är, som sagt, ett yttrande av mycket stort intresse, och det skulle för mig varit glädjande, om jag icke hört detta något tvekan: »tror jag», som talaren inlade i yttrandet; han föreföll icke att vara alldeles viss på sin sak. Jag säger emellertid här detsamma, som jag nyss sade beträffande utskottets tanke om att bolagen skulle svara för eldfaran: Nu vill man, att städerna i sina brandordningar skola meddela föreskrifter, som omintetgör verkan av den lagstiftning, som Kungl. Maj:t och riksdagen besluta. Jag kan icke finna detta tillfredsställande.

Herr Röing hade vänligheten meddela en upplysning, som han inhämtat med anledning av ett samtal med mig igår och som gick ut på, att brandstodsbolagen sänkt sina premier för fotogenupplag. Jag skulle hava satt värde på, om han därjämte velat meddela, att detta stämde överens med de upplysningar jag meddelat — som jag tror enskilt till honom och i varje fall från talarstolen, nämligen att brandstodsbolagen icke anse dessa upplag vara eldfarliga risker i och för sig, utan att risken anses bestå däri, att om det i en stad finnes ett upplag på flera hundra fat fotogen och det börjar brinna i närheten så är det utan vidare bevisning klart att staden utsättes för en mycket stor fara, om och när elden når detta upplag.

Herr von Sneidern: Herr talman! Herr Hildebrand yttrade, att kammaren borde vara rädd för att taga ståndpunkt till

vissa tekniska detaljer i bestämmelserna angående flammingspunkten, som äro angivna i slutklämmen. Kammaren har emellertid ingen anledning till fruktan, ty vad det gäller är endast att taga ståndpunkt till status quo i första yrkandet, och i det andra har man särskilt satt in siffran 26 med ordet »exempelvis» före. Siffran är kommen från motionen. Motionen hemställer direkt, att man skall begära en nedsättning av flammingspunkten, men utskottet har iakttagit den stora försiktigheten att endast begära, en utredning av Kungl. Maj:t och att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida icke en dylik nedsättning kunde ske. Siffran 26 har även sakligt understöd i det utlåtande av en specialist på området, handelskemisten Landin, som finnes bifogat motionen.

Om ändring i förordningen ang. eldfarliga oljor m. m.
(Forts.)

Vad vidare herr Westmans yttrande beträffar, så gav herr Westman däri uttryck åt den meningen, att man icke kunde få in nog effektiva bestämmelser i städernas brandordningar, i händelse vissa städer skulle känna sig oroliga. Härtill vill jag invända, att, såvida jag icke är illa underrättad, det redan finnes en sådan bestämmelse i Norrköpings brandordning, och då lär väl även, om en önskan i den vägen gör sig gällande på andra ställen, det vara möjligt att få in motsvarande bestämmelser.

Jag har endast velat tillägga detta och vidhåller mitt förra yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på: 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Westman under överläggningen framställda yrkandet samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till befordrande av vänskapliga förbindelser mellan Sverige och Ryssland, begärdes ordet av

Ang. vänskapliga förbindelser mellan Sverige och Ryssland.

Herr Lindhagen, som anförde: I den förevarande motionen har av mig yrkats, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära ett öfvervägande, »vilka åtgärder kunna från det allmännas sida vidtagas för att kraftigt befordra kulturell och ekonomisk samfärdsel och övriga vänskapliga förbindelser mellan Sverige och det stora ryska grannfolket och såmedelst till ömsesidigt gagn främja fred, kultur och ekonomiskt framåtskridande». Motionären har uppdelat ämnet i två avdelningar, dels den ekonomiska sidan av samfärdseln och dels samfärdsel och

Ang. vänskap-
liga förbin-
delser mellan
Sverige och
Ryssland.
(Forts.)

mellanhavande på den andliga kulturens område och det politiska området. Ifråga om den ekonomiska sidan av saken, så får jag medgiva, att, såsom också närmare blivit anført i motionen, de ekonomiska förbindelserna utveckla sig mer genom enskilda initiativ och av sig själva så småningom, men motionären har trott, sedan åtskilliga händelser inträffat, för vilka redogöres i motionen, att, såsom det uttryckes i motionen, »svenska staten skulle kunna påskynda utvecklingen mycket mera, i fall ett stort intresse nedlades på arbetet därför och konferenser för ändamålet hölles mellan fackmän på de olika områdena, som här kunna komma ifråga». Detta har nu också utskottet understrukit och därvid uttalat sin »förhoppning och övertygelse om att det redan utförda arbetet på främjandet av den ekonomiska samfärdseln mellan de båda länderna skall med gynnsamt resultat fullföljas och att nya initiativ därvid skola tagas även från statens sida».

Vad nu angår den kulturella samfärdseln, har ju motionären givit några små hänvisningar på åtskilliga småsaker, och utskottet har inlåtit sig på dem och ställt sig delvis skeptisk. Jag vill icke beröra mer än två av dessa detaljer. Den ena är, att motionären ifrågasatt, om det icke vore lämpligt bl. a., att regeringen, som tillsätter så många kommittéer, också hänvände sig till pressen genom att bilda en kommission av pressmän för att ta i övervägande, i vad mån genom pressens medverkan, eventuellt under samverkan med den ryska pressen, ett större utbyte mellan de bägge länderna i en ökad erfarenhet och i kännedom om varandras förhållanden skulle kunna vinnas. Ty det kunna vi vara eniga om, att länderna äro ganska obekanta med varandras öden i det närvarande, och denna obekantskap är skadlig ur flera olika synpunkter. Nu har utskottet i denna fråga för sin del framhållit, att utskottet anser formen för samt syftet med en dylik kommission vara dunkelt angivna. Jag skall villigt medgiva, att jag icke ingått i detaljer ifråga om huru kommissionen skulle organiseras. Däremot kan jag ej vara ense med utskottet om att »stora vanskligheter» skulle kunna befaras bli följden av en sådan anordning. Jag tror först och främst, att det är en viktig sak, att svenska statsmakten bör på något sätt engagera pressen direkt för sina stora uppgifter, att försöka få till stånd ett slags organisation av pressen, så att den icke längre blir hänvisad endast till denna stora anarki, i vilken den nu lever, utan att det blir något av en samlande, sammanbindande målmedvetenhet även där i arbetet för de allmänna intressena. Detta måste anses vara en viktig framtidsfråga både för pressen och samhället, och jag förstår ej, varför icke staten i den vägen skulle kunna åstadkomma något. Det är ju klart, att det endast är genom pressens organiserade medverkan, som denna stora ömsesidiga tystnad om ländernas förhållanden så småningom skulle kunna brytas.

Jag har härvidlag fäst mig också vid en liten detalj — den

nämligen, att det finnes en särskild pressbyrå i utrikes departementet. Jag har varit däruppe och sökt skaffa mig kunskap i vissa saker och därvid sett, vilket betydande material man där förfogar över. Men detta material är icke till någon egentlig nytta annat än för departementets egna tjänstemän i deras ämbetsutövning. Skulle det icke vara lämpligt, att vid vissa tillfällen en bearbetning därav kunde ske, så att allmänheten finge kännedom om, vad detta material i stora drag innehåller i frågor, som äro av större betydelse för svenska folket? Särskilt vill jag påpeka, att det skulle ha varit av intresse, att vi fått en exposé av vad den ryska och även av vad den tyska pressen sagt om det politiska läget i Sverige. Det skulle kanske ha föranlett, att en del farhågor å vår sida blivit mera tvivelaktiga, och att vi kommit att tänka mera över det verkliga läget än vad vi göra, då vi, uteslutande hänvisade till våra gissningar, invagga oss i de mest pessimistiska uppfattningar. Nu tror utskottet, att det nog blir så, att denna pressbyrå kommer att göra en sådan nytta även utåt. Jag tror, att utskottet misstager sig härutinnan; i varje fall kommer icke det sammanfattande arbete, som jag påpekat, att utgå från denna pressbyrå, såvitt jag kan förstå.

Så är det en annan detalj. Jag har framhållit såsom angeläget just nu, då frågan är uppe inom det interparlamentariska livet och inom fredsarbetet i allmänhet att åstadkomma skiljedomstraktater, som beröra alla tvister mellan staterna, att just de skandinaviska länderna och speciellt Sverige skulle lägga sig vinn om att försöka få en sådan ovillkorlig skiljedomstraktat med Ryssland. Det vore väl betryggande och just i den nuvarande situationen synnerligen lämpligt. Då säger utskottet, att det blir tillfälle att ingå på den frågan vid behandlingen av en annan motion, som av mig väckts vid innevarande riksdag. Jag vill hoppas, att denna hänvisning till en annan behandling icke endast är en mellanstation på det fullkomliga avstyrkandet, utan att i hänvisningen må kunna läsas en förhoppning om något positivt, när denna andra behandling kommer.

Jag har naturligtvis väckt denna fråga av två huvudledning. Den ena är den, att, om vårt land skall tänka på sin framtid ordentligt, måste vi även tänka på vår utrikespolitik och vad vi ifråga därom ha att inrätta oss efter. Härvid då genast det ofantligt stora ryska riket, det ofantliga ryska folket, som ligger inpå oss och som är ett naturligt uppland i våra utrikespolitiska mellanhavanden och måste bli det med tiden alltmer och mer. Därför är det för den normala ordningens gång av allra högsta betydelse, att vi bryta ned täcket mellan de båda folken och komma varandra närmare. Det har legat nära till hands för mig att härvid med mina tankar komma in på den nuvarande politiska situationen. Här har man uttalat som sin uppfattning, att det vore alldeles givet, att Ryssland förr eller senare skulle överfalla oss. Ryssland tänker ju röva en

Ang. vänskapliga förbindelser mellan Sverige och Ryssland.
(Forts.)

Ang. vänskap-
liga förbin-
delser mellan
Sverige och
Ryssland.
(Forts.)

norsk hamn däruppe och skall då passa på att taga en bit även av vårt land. Detta är solklart, säger en allmänt utbredd mening. För min del finner jag det icke solklart. Jag tror tvärtom, att man får tänka sig ett motsatt förhållande som det övervägande sannolika. Men under sådana förhållanden förefaller det ganska viktigt, att just i denna tid gives uttryck för en uppfattning hos svenska folket, som överensstämmer med den jag här har, att vi icke få hängiva oss åt sådana farhågor, att vi icke vilja, att sådana händelser skola inträffa. Med andra ord, motionen har tillkommit för att utgöra så att säga en dagordning för alla dem, som ville få uttalad en sådan mening från riksdagen såsom representant för svenska folket. Då kunde det höras även utåt, i Ryssland och även på andra håll, att vi tro icke på det där, och vi vilja icke, att det skall vara på det sättet, utan vi vilja leva i fred med våra grannar och även med det ryska folket. Även om vi icke kunna uppdelas denna fråga i en massa smådetaljer och taga ett stycke för sig det ena efter det andra, så bör det dock hos oss som inom andra parlament finnas någon utväg att genom en dagordning giva uttryck åt en allmän önskan, en idé från parlamentets sida, så att det förnimmes utåt och väcker uppmärksamhet hos regeringsmakten. Vi sakna en sådan institution, och det tror jag är till skada. Ty det gives ofta tillfällen, då ett sådant uttryck för en allmän stämning är tillräckligt för vad som bör sägas. Men man kan göra det i form av en opinionsyttring, genom bifall till exempelvis ett förslag sådant som detta.

Nu har i alla händelser icke utskottet fattat saken så som jag hoppats, utan behandlat motionen som en vanlig motion, som det alltid gäller att vara försiktig med att tillstyrka, och som bör behandlas från den vanliga synpunkten, att kan man hitta på skäl för att den icke går ut på något alldeles nödvändigt, så är det bra, och då har man trots sig göra en statsmannagärning genom att avstyrka densamma.

Nu skall jag vid sådant förhållande naturligtvis icke yrka bifall till motionen och begära votering. Jag tror nog, att många skulle rösta för denna sak, åtminstone 30 eller kanske några flera, men det bleve en räkning, som skulle verka ofördelaktig, det skulle se ut, som om blott ett trettiotal vore med om att rikta till regeringen denna framställning, som skulle utgöra en dagordning. Jag vågar icke riskera något sådant, utan ber i stället att uttryckligen få understryka det, som utskottet säger i sina slutord. Det heter där, att utskottet »delar motionärens åsikt om såväl önskvärdheten som behovet av att upprätthålla och vidga de vänskapliga förbindelserna mellan Sverige och Ryssland».

Om jag sålunda icke gör något yrkande om bifall till motionen utan rent av yrkar bifall till utskottets hemställan — vilket är första gången i mitt liv jag yrkar bifall till ett utlåtande, som avstyrkt någon min motion — så är det därför,

att ett bifall till utskottets motivering i den delen kanske i sakens nuvarande läge ur en synpunkt är ännu fördelaktigare än den dagordning, som jag tänkt mig. Ty beträffande denna skulle rösterna blivit mera splittrade mellan socialdemokrater och en del liberaler å ena sidan samt »försvaret främst» på den andra. Men genom att slå fast detta enhälliga utlåtande från utskottet skulle man kunna säga — och det skulle glädja mig, om pressen ville fastslå som det bestående värdet av detta — att andra kammaren har enhälligt förklarat, att den är övertygad om »såväl önskvärdheten som behovet av att upprätthålla och vidga de vänskapliga förbindelserna mellan Sverige och Ryssland».

Ang. vänskapliga förbindelser mellan Sverige och Ryssland.

(Forts.)

Under sådana förutsättningar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till denna utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Konstitutionsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion angående omorganisation av riksdagsarbetet, föredrogs här efter; och yttrade därvid:

Ang. omorganisation av riksdagsarbetet.

Herr Molin i Dombäcksmark: Herr talman, mina herrar! Jag ber först att få rikta ett tack till utskottet för den välvilja, varmed min motion blivit mottagen, och jag innesluter däri en stor del av pressen.

Att det icke är bra som det är med riksdagsarbetet för närvarande, det är en sak, som av alla erkännes. Som gradmätare på hur det förhåller sig med riksdagsarbetet kan tagas antalet riksdagskrivelser och kungl. kommittéer. Vid årsskiftet fanns här icke mindre än 304 riksdagskrivelser, av vilka den äldsta daterar sig från 1884. Alla dessa lågo på Kungl. Maj:ts hylla utan att ha erhållit den slutgiltiga behandlingen. Samtidigt voro 148 kungl. kommittéer i arbete, och dessa hade endast en mindre del riksdagskrivelser till föremål för sin behandling. Om nu frågas, hur det kommer sig, att det är så många kungl. kommittéer här i landet, måste svaras, att det beror därpå, att det levereras så ofantligt många skrivelser. På vad sätt ha då alla dessa riksdagskrivelser tillkommit? Svaret måste bli, att riksdagen själv varit urständsat att i varje förekommande fall förebriaga behöflig utredning för att åstadkomma positivt resultat. Riksdagen har skjutit undan ärendena och lassat på Kungl. Maj:t utredningskrav i form av riksdagskrivelser, varmed följt i släptåg kungl. kommittéer.

För att riksdagen om möjligt skall bli mera arbetsduglig och åstadkomma större arbetsprestation har jag tänkt mig, att man borde öka utskottens antal. Egentligen skulle detta endast vara att i viss mån legalisera de nuvarande förhållandena, ty utskotten äro för närvarande icke bara de sex ständiga, de fem tillfälliga i andra kamma-

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 45. 4

Ang. omorga-
nisation av
riksdagsar-
betet.
(Forts.)

ren och de två tillfälliga i första kammaren, utan de äro, med hänsyn till att en del av de ständiga utskotten äro uppdelade i avdelningar icke mindre än 18 tillsammans. Genom mitt förslag att utöka de ständiga utskottens antal till 12 skulle sålunda i själva verket det nuvarande antalet inskränkas. Fråga är — något som jag också i motionen framhållit — huruvida utskottsarbetets fördelning på avdelningar strängt taget är grundlagsenligt. Statsutskottet har fyra avdelningar och var avdelning har sitt kansli. Statsutskottet har förresten en synnerligen stor tjänstemannakår, nämligen förutom sekreterare fyra notarier, fyra kanslisters samt registrator och kamrerare. Jag undrar verkligen, om det är riktigt grundlagsenligt att sålunda uppdelade exempelvis statsutskottet i fyra avdelningar med var sin ordförande och vice ordförande samt tjänstemän. Även jordbruksutskottet har två avdelningar och bevillningsutskottet likaså två. Däremot ha konstitutionsutskottet, lagutskottet och bankoutskottet icke något sådant avdelningssystem.

Det var också min avsikt att åstadkomma, att alle man här skulle sättas i arbete. Detta skulle ske genom att inskränka suppleanternas antal inom utskotten och dessutom göra utskottsledamöternas antal proportionellt till väljarstyrkan i första och andra kammaren. Jag hade därjämte hoppats att med mitt förslag kunna draga ut proportionalismen i dess konsekvenser och åstadkomma, att även minoriteterna i utskotten skulle kunna skaffa sig större gehör i riksförsamlingen.

Nu säger konstitutionsutskottet, att det är så många hinder, som möta, och så många svårigheter tillfinnandes, att utskottet icke för sin del kunnat ge sig in på den av mig föreslagna vägen. Vilka hindren äro har jag icke fått upplysning om. Det har visserligen talats om, att allvarliga invändningar framställts. »Sålunda har framhållits», säges det, »hurusom till grund för dessa utskotts organisation har lagts den princip, att vissa närbesläktade ärenden, efter en fördelning, som är i grundlag given, hänvisas till vissa på förhand bestämda utskott, vilka hava att behandla just sådana ärenden, att denna fördelning vore grundad på en långvarig historisk utveckling och erfarenhet, att densamma i stort sett väl motsvarade sitt ändamål, samt att en delning av utskotten därför icke borde företagas, därest icke starka skäl föreläge, och i varje fall icke i någon större utsträckning.» Jag kan icke finna dessa skäl avgörande för att låta det hela förbli vid det gamla. Det är ju klart, att vissa närbesläktade ärenden ovillkorligen böra höras samman. Men hur är det för närvarande? Jag tror, att det brister ganska mycket vid de där principernas tillämpning redan nu. Jag vill blott erinra, hurusom jordbruksutskottet behandlar en stor del av vägfrågorna, under det statsutskottet behandlar de vägfrågor, som höra under sjätte huvudtiteln. Det är naturligtvis icke bra. Bättre vore att alla vägfrågor behandlades i samma utskott.

Mitt förslag skulle åtminstone i anmärkta hänseende innebära en bestämd förbättring av nuvarande förhållanden.

Vidare hänvisar utskottet till den interpellationsdebatt, som i

fjöl gick av stapeln här i kammaren. Tyvärr var jag icke närvarande vid denna debatt, i annat fall hade jag givetvis icke kunnat underlåta att föra mina tankar till torgs i den här frågan. Ifall så skett, är jag övertygad om, att mitt uppslag då kommit under diskussion. Tar man emellertid hänsyn till, att berörda interpellationsdebatt kom oförmodat uppå, torde så synnerligen stor vikt icke böra fästas vid det som sades i densamma. Under debatten utlovades emellertid från regeringshåll, att det skulle bli en konferens angående riksdagsarbetet. Som bekant har ju den regering, som utlovade detta, avgått, och såvitt jag vet har den nuvarande regeringen icke givit något liknande löfte. Jag tycker icke, att utskottet för sin del, bort använda detta löfte till stöd för att låta det vara som det är.

Jag kan naturligtvis icke ge mig till att framställa något yrkande, ty min motion gick endast ut på, att riksdagen för sin del — på förslag av konstitutionsutskottet — måtte omorganisera riksdagsarbetet genom förändringar i riksdagsordningen på sätt jag föreslagit. Då konstitutionsutskottet icke velat upptaga mina tankar till prövning eller söka åstadkomma något annat i syfte att förbättra riksdagsarbetet, så är det naturligt, att jag för min del icke kan göra något som hälst yrkande. Det skulle dock varit mig kärt, om utskottet mera ingående velat sysselsätta sig med de här sakerna och angiva några riktlinjer för, hur arbetet enligt utskottets åsikt borde ordnas. Nu finnas icke några riktlinjer alls angivna, utan frågan får dö utan att den ringaste förhoppning gjorts om att här skall åstadkommas någon ändring till det bättre.

Herr talman, jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Lindhagen: Jag tycker, att det bör yttras ett ord även från ett annat håll som tack till herr Molin för det uppslag han givit och de goda tankar han fört fram. Det var ett ord i sinom tid. Här föreligger stort behov av att få arbetsordningen förbättrad. Den omorganisation av utskottsväsendet, som ägde rum nyligen, skedde utan närmare övervägande samt i en olycklig stund, då ingen människa hade tid att närmare överväga saken, därför att alla voro stadda i uppbrott för att resa hem.

Nyligen har det hållits en diskussion här, då man utlovade att det skulle tagas itu med denna sak. Man ställde i utsikt, att en regeringskommission i god tid skulle för denna riksdag framlägga förslag till ändringar. Det är beklagligt, att många andra sysselsättningar förkvävt denna stora angelägenhet att förbättra riksdagsarbetets metoder i det syfte, som av herr Molin blivit antytt. Jag beklagar, att så är förhållandet, och hoppas att nästa period skall lämna alla vederbörande tid att upptaga den fråga, som herr Molin fäst uppmärksamheten på.

Vilare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 13.

Slutligen upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av dels ett av fullmäktige i riksbanken överlämnat

Ang. omorganisation av riksdagsarbetet.

(Forts.)

Ang. ny av-löningsstat för Sveriges riksbank m. m.

Ang. ny av-löningsstat för Sveriges riksbank m. m. dels ock en förslag till ny avlöningsstat för Sveriges riksbank m. m. i ämnet väckt motion.

Sveriges riksbank m. m.
(Forts.)

Uti förevarande utlåtande hade bankoutskottet framlagt förslag till ny avlöningsstat för Sveriges riksbank m. m.

Efter föredragning av *punkten A* yttrade

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Jag ber endast att få uttala önskvärdheten av, att bankofullmäktige icke måtte sakna befogenheten att själva besluta angående sådana obetydliga organisationsfrågor som de nu föreliggande. Det finnes väl över huvud ingen bankorganisation, som icke äger någorlunda frihet att bestämma om, hur organisationen vid respektive avdelningskontor bör vara ordnad, beroende på avdelningskontorens storlek och det sätt, varpå rörelsen bedrivs, men riksbankens fullmäktige ha i detta fall icke en sådan frihet, utan äro absolut bundna av riksdagen.

Jag skulle för övrigt gärna vilja begagna detta tillfälle för att uttala, att om än den föreslagna organisationen för vissa avdelningskontor kan vara lämplig, så är den långt ifrån lämplig för alla avdelningskontor, icke ens för alla små. Här är exempelvis föreslagen en omorganisation av Mariestads avdelningskontor i sådant hänseende, att det skall ledas av en kontorsföreståndare, tillika kamrerare, samt en kontrollant jämte suppleant för denne. Skall en sådan organisation vara tillfredsställande, så är det under förutsättning, att denne kontorsföreståndare eller kontorschef eller vad man vill kalla honom är en person, som ständigt är bosatt på platsen. Men i de flesta fall inträffar det, att en sådan chef skickas från ett kontor till ett annat, i många fall har han varit kamrer på ett kontor och blir befördrad till chef för ett annat, för den skull kan han icke vara förtrogen med affärsmännens soliditet på platsen, den plats, där han för det tillfället tjänstgör. Men om en sådan anordning som den föreslagna skall tillämpas, bör det ske under förutsättning att föremålet för den verksamhet, som på kontoret bedrivs, är på förhand bestämt. Så är dock icke fallet i allmänhet med riksbankens avdelningskontor. Det är nämligen så, att deras rörelse består i utlåning under trenne former, växeldiskontering, hypotekslån och kassakreditiv. Växeldiskontering förekommer dels som rediskontering för privatbankerna i allmänhet och dels som diskontering av växlar för affärsmännen på de respektive platserna. Det är alldeles tydligt, att är det fråga om att bedriva växelutlåning på en plats till endast affärsbanker, så behövs icke den utomordentliga försiktighet, som vid direkt diskontering till affärsmän är nödvändig. För denna senare verksamhetsgren åter är den organisation, som föreslås, långt ifrån tillräcklig. Det är icke nog med en kontorsföreståndare, en kontrollant och en suppleant för denne för att pröva de värde-

papper, som erbjudas inrättningen. Men nu har riksbanken icke på förhand tillkännagivit, i vilken mån diskontering skall äga rum. Det beror på resp. chefs eget fria skön synes det, huruvida han vill diskontera växlar eller säga nej till direkt diskontering. Jag anser det som en brist i riksbankens förvaltning i allmänhet, att detta icke är klart, huruvida riksbanken nu och för all framtid skall bedriva sin verksamhet endast genom rediskontering eller dessutom genom direkt diskontering. På många håll ha riksbankstjänstemännen funnit bekvämast och för sin egen fördel säkrast att undandraga sig allt direkt arbete med affärsvärlden. I dylika fall kan naturligtvis riksbanken på många kontor nöja sig med ett skäligen ringa antal ledamöter i styrelse och förvaltning.

Ang. ny avlöningsstat för Sveriges riksbank m. m.

(Forts.)

Jag har, herr talman, velat påpeka detta och erinra om att, ifall direkt diskontering skall äga rum, det är nödvändigt att förvaltningspersonalen i allmänhet är större än som här blivit föreslaget. Möjligen skulle riksbanken även i det hänseendet kunna reformeras, att den icke grundar sin utlåning i så avsevärd grad på vederhäftighetsintyg, som icke andra banker använda sig av.

Jag vill tillslut erinra om en annan egendomlighet beträffande riksbanksanordningar. Om man exempelvis vill ha en 10- eller 100-kronesedel växlad uti skiljemynt, sker det under så betungande former, att de flesta icke vilja underkasta sig dem. Jag anser riksbanken vara skyldig att utan formaliteter inlösa sedlar, men det gör den icke på det enkla sätt, som man i varje affär kan få skiljemynt för en riksbankssedel. Jag talar ej av egen erfarenhet ty jag har aldrig gjort något växlingsförsök i riksbanken men har ofta hört i kammaren beklaganden över att riksbanken har så besvärliga formaliteter för att få ett så enkelt ärende expedierat som växling av en sedel.

Jag har icke något yrkande att göra med avseende på avlöningsstaten utan ber efter dessa anmärkningar att få yrka bifall till utskottets framställning.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna B—E.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter föreslagit.

Punkten F.

Under denna punkt hade utskottet hemställt, att den nya avlöningsstaten för riksbanken skulle tillämpas från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat beslut i ämnet.

Punkten föredrogs, varefter

Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank m. m.
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult anförde: Herr talman! Jag har beträffande föregående punkter icke haft något att erinra mot vad utskottet hemställt, men kan vid denna icke underlåta att föreslå en ändring i utskottets hemställan. Det rör tiden för tillämpningen av den nya avlöningsstaten. Riksdagen i sin helhet och andra kammaren i all synnerhet har velat upprätthålla den principen, att en ny lönestat icke skall tillämpas förrän året efter det densamma blivit fastställt. Nu har utskottet avvikit från denna princip och hemställer, att den förevarande staten skulle tillämpas från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat beslut i ämnet. Det kan väl synas, som om denna fråga icke hade så stor räckvidd och kanske icke vore av så stor principiell betydelse, då ifrågavarande stat icke uppföres i riksdagen utan i riksbankens utgiftsstat, vadan riksdagen icke skulle behöva frångå sina principer, även om utskottets hemställan bleve bifallen. Men då denna stat, som det här gäller, i det närmaste ansluter sig till de stater, som riksdagen fastställt för övriga ämbetsverk, synes det mig, som om riksdagen också borde följa den princip, som därvid alltid brukat tillämpas i avseende på tiden för avlöningsstatens ikraftträdande. Det kan icke medföra någon nämnvärd ekonomisk olägenhet för tjänstemännen. Det är sant, att en stor del fått betydlig förbättring i sina löner, och de skulle få vänta med att komma i åtnjutande av dessa förmåner omkring 5 månader längre, i fall mitt yrkande av riksdagen godkändes, men det är icke något annat än vad alla andra ämbetsverks tjänstemän förut fått göra i liknande fall.

Jag skulle därför taga mig friheten hemställa, att punkt F) må få denna lydelse: »besluta, att den nya avlöningsstaten för riksbanken skall tillämpas från och med 1915.» Då blir det i full överensstämmelse med vad som gäller för övriga verk, för vilka riksdagen fastställt stater. Om denna ändring antages, behöver också en liten ändring göras i motiveringen, som återfinnes på sidan 21 i utskottsbetänkandet. Sedan utskottet där refererat fullmäktiges utlåtande, säger utskottet: »Utskottet har icke haft något att erinra mot detta fullmäktiges förslag.» På grund av det förslag jag tagit mig friheten framlägga fordras även, att denna punkt ändras på följande sätt: »Utskottet har icke haft något annat att erinra mot detta fullmäktiges förslag än att utskottet anser, att de nya lönestaterna skola tillämpas från och med år 1915.» Då kommer detta som en motivering till det yrkande jag framställt.

Herr talman, jag ber att få framställa detta yrkande.

Vidare yttrade:

Herr Valquist: Herr talman, jag skall be att få yrka, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag i denna punkt oförändrat. Förhållandet är nämligen det — såsom nog de

herrar ledamöter i denna kammare, vilka genomläst det i kammaren utdelade betänkandet från löneregleringskommittén, funnit — att många av de förmåner, som riksbankens tjänstemän och vaktpersonal förut ägt, genom denna lönestat borttagas. Bland dessa förmåner var ersättning för sjukmånaden. Då en medlem av tjänstemannakåren eller vaktpersonalen blev sjuk, fick han under en månad uppbära alla med tjänsten förenade löneförmåner, således även motsvarande tjänstgöringspengar. Denna bestämmelse är nu borttagen. En annan förmån var den, att ålderstilläggen fingo åtnjutas från och med månaden näst efter den, då de voro intjänata. Detta är också borttaget. Nu räknas ålderstilläggen icke förrän från och med näst påföljande kalenderår. Detta äro två viktiga förmåner, som tagits bort. Dessutom var det förut så, att tjänstemännen i den lägsta lönegraden i Stockholm, Malmö och Göteborg samt innehavarna av kassörs-, registrators- och bokhållarebefattningarna vid de mindre avdelningskontoren fingo sina ålderstillägg efter tre och sex år. Nu har tiden förlängts till fem och tio år. Detta är således en ganska avsevärd försämring kan man väl säga för tjänstemännen. Och ännu en fördel hade de, som nu är borttagen. Om de hade tjänstgjort oavbrutet en tid i en högre tjänstegrad och sedan utnämndes till innehavare av nämnda grad, fingo de räkna sig till godo för ålderstillägget den tid de före sin utnämning tjänstgjort i den högre lönegraden. Detta var ju också en stor fördel.

Alla dessa förmåner har man nu borttagit därför att man velat likställa dessa tjänstemän med övriga centrala ämbetsverks tjänsteinnehavare och löneförbättringarna bliva alltså i verkligheten mindre, än vad de höjda beloppen i staten utvisa och således i och för sig rätt blygsamma. Enhälligt ansågs därför inom utskottet, att fullmäktiges förslag beträffande tidpunkten för lönestatens trädande i kraft borde gås till mötes, för att åtminstone därigenom bereda tjänstemännen någon liten fördel.

För övrigt förhåller det sig ju så, att om riksdagen godkänner denna utskottets uppfattning, detta icke på något sätt verkar förryckande på den uppgjorda statsregleringen för i år, ty riksbanken har sin stat för sig. Då det således icke kan åstadkomma några svårigheter eller rubbningar i den fastställda statsregleringen, håller jag före att andra kammaren bör bifalla utskottets förslag, och det så mycket hellre som första kammaren redan antagit utskottets förslag i dess helhet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Söderberg* i Stockholm.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Beträffande de av den föregående ärade talaren berörda sakförhållandena om hur det kommer att ställa sig för tjänstemännen i avlöningshänseende efter den nya löneregleringens ikraftträdande i jämförelse med de avlöningar som nu utgå, skall jag endast

Ang. ny avlöningsstat för Sveriges riksbank m. m.

(Forts.)

Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank m. m.
(Forts.)

tillåta mig hänvisa till de jämförande tablåer, som äro vidfogade detta utskottsbetänkande. För övrigt vill jag endast säga, att är det så, att ett biträdande av det yrkande, som herr Persson i Stallerhult framställt, skulle medföra att ifrågavarande personal någon längre tid skulle få ha i okvald besittning några fördelar, som de eljes skulle gå förlustiga, så tror jag icke, att den omständigheten bör vara avgörande för riksdagen att frånträda en annars av riksdagen på andra områden hävdad god princip.

Den sista ärade talaren erinrade om, att första kammaren redan biträtt detta utskottsförslag. Ja, det är sant, det har första kammaren gjort, men första kammaren biträdde även för icke många dagar sedan ett inom kammaren framställt yrkande om en retroaktiv tillämpning av en löneförbättring för officerare och underofficerare vid vissa truppförband, och jag skall be att få påpeka, att vid omröstningen i går röstsiffrorna i första kammaren gävo vid handen, att första kammaren då fann det vara riktigt att frånträda den mening som kammaren förut haft. Det är sålunda icke uteslutet, att första kammaren även beträffande denna sak, då uppmärksamheten blivit väckt därpå, kommer att frånträda sitt förra beslut.

Jag ber således, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som herr Persson i Stallerhult framställt.

Herrar *Zetterstrand* och *Jonsson* i Gumboda instämde häruti.

Herr *Söderberg* i Hobborn: Herr talman! Det kan visserligen finnas skäl för den förändring i övergångsbestämmelserna i det ifrågavarande avseendet, som herr Persson i Stallerhult föreslagit, men för min del ansåg jag, att de skäl, som förbragtes inom utskottet voro så övertygande, att jag fann mig böra biträda detsammans hemställan, och utskottet är såsom herrarna finna alldeles enhälligt. Det var under den förberedande behandlingen rätt mycket tal om denna sak, och det var huvudsakligen på grund av de skäl, som nu av herr Vahlquist under diskussionen blivit relaterade, som utskottet ansåg sig böra föreslå en sådan övergångsform som är i betänkandet intagen.

Det är därför, herr talman, som jag anser mig böra biträda utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Persson i Stallerhult under överläggningen framställda yrkandet, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna G och H.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Den av utskottet i utlåtandet gjorda anmälan.

Lades till handlingarna.

*Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank m. m.
(Forts.)*

§ 14.

Herr *Rydén* avlämnade två motioner, nämligen:

nr 252, om höjning av riksdagsmännens arvoden; och
nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 195, an-
gående vården av blinda dömsamma och blinda sinnesslöa m. fl.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 12, angående förslag till bestämmelser rörande utdelning av
de till riksgäldskontoret avlämnade tryckta riksdagshandlingar;

nr 13, angående Stockholms stads övertagande av renhållning
och belysning av vissa områden invid riksdagshuset m. m.;

nr 14, angående beredande av fastare anställning åt riksgälds-
kontorets kvinnliga biträden; och

nr 15, med återlämnande av Kungl. Maj:ts proposition nr 247
angående ändring i och tillägg till gällande grunder för pensionering
av flottans befäl och underbefäl med vederlikar;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 66, med förslag till sammanjämkning av kamrarnas skilj-
aktiga beslut i anledning av väckta motioner angående inrättandet
av en odlingslånefond för södra och mellersta delarna av landet;

nr 67, i anledning av väckt motion angående ökad försäljning
av vissa kronans jordbruksegendomar för beredande av medel till in-
köp av för skogsbörd tjänlig eller skogbärande mark;

nr 68, i anledning av väckt motion angående ändring av 13 §
i lagen om rätt till jakt;

nr 69, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.
Maj:t angående ändring uti mom. 6 a) av kungörelsen angående grun-
der för tillgodogörande av kronans jakträtt;

nr 70, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.
Maj:t angående utredning och förslag i fråga om bidrag av statsme-
del till kostnaderna för enskilda vägar på landet;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående över-
låtelse till lantförsvaret av visst område för att tilläggas Gottlands
infanteriregementes övningsfält;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upp-
låtelse till lantförsvaret av mark från förra häradsskrivarbostället
Stora Vänsberg nr 1 i Värmlands län;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från den till kronopark avsatta delen av förra häradsrättstället Viksjö nr 2 i Uppsala län;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av förra militiebostället Ryssvi nr 1 i Uppsala län;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra länsmansbostället Balingstaby nr 5 i Uppsala län;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Åraslöv nr 15 i Kristianstads län;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Abullaberga nr 1 i Kristianstads län;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karup nr 2, 3 i Kristianstads län;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kjällsby nedra nr 1 med Kyrkotegen nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Örby nr 2 Bossgård med Kungsfors nr 1 i Älvsborgs län;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Flo nr 4 Björn Anundsgård i Skaraborgs län;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karstorp nr 1 i Skaraborgs län;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från Kungsladugården Horn nr 1 i Kalmar län;

nr 84, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skogshushållningen å staten tillhörig skogsmark;

nr 85, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning om pasteurisering av mjölk; och

nr 86, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överarbetning och revision av vattenrätts- och dikningslagstiftningskommittéernas förslag m. m.;

särskilda utskottets nr 1 utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av elektrisk belysning m. m. i vissa trupperförbands kasern-etablissemang;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad m. m.; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en tvätt- och badinrättning för arméns intendenturförråd i Boden; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning dels av en inom andra kammaren av hr Palmstierna väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn, dels av första kammarens beslut med anledning av en inom kammaren väckt motion av hr Steffen i samma ämne.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Gustafsson</i> i Örebro	under den 27 juli,		
» <i>Ericson</i> i Funäsdalen	» 8 dagar fr. o. m. 27 juli,		
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 4 » » 27 »		
» <i>Rydén</i>	» 6 » » 27 »		
» <i>Liljedahl</i>	» den 27 juli,		
» <i>Indebetou</i>	» 3 dagar fr. o. m. 27 »		
» <i>Johansson</i> i Brånalt	» 5 » » 27 »		
» <i>Eliasson</i>	» 5 » » 27 »		
» <i>Engqvist</i>	» 5 » » 27 »		
» <i>Rosenqvist</i>	» 11 » » 28 »		
» <i>Olausson</i>	» 3 » » 28 »	och	
» <i>von Sneidern</i>	» 2 » » 27 »		

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,3 e. m.

In fidem
Per Cronvall.